ABHIYAN WEEKLY-2040
अभियान साप्ताहिक
ABHIYAN WEEKLY
Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ४२ / अंक : २६ / २०८१ माघ २५ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत ११४५ / Feb. 7, 2025 / मूल्य रु. १०/-

हामीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

सामाजिक सञ्जाल नियमन विधेयक सच्चाउ

काठमाडौं । सरकारले हालै सामाजिक सञ्जाललाई नियमन गर्ने भन्दै संसदमा विधेयक दर्ता गराएकोमा त्यसको चौतर्फी विरोध भएको छ । सामाजिक सञ्जाल प्रयोग गर्नेहरू सबैले सञ्जालको दुरूपयोग गरेका छैनन् । अहिले प्रष्ट रूपमा के देखिएको छ भने सत्ता गठबन्धन नरहेका दलका नेता तथा कार्यकर्ताहरूबाटै सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोग भएको जस्तो देखिएको छ । सामाजिक सञ्जालको नियमन गर्ने नाममा नागरिकहरूको स्वतन्त्रताको हनन गर्न मिल्दैन । नागरिकले आफ्नो असन्तुष्टिलाई सामाजिक सञ्जालमार्फत असन्तुष्टि पोख्न सक्छन त्यसलाई स्वाभाविक रूपमा लिन सक्नुपर्दछ ।

प्रत्येक सरकारको दायित्व र कर्तव्य भनेको आफ्ना

>>> बाँकी ८ पेजमा

यी विषयमा संविधान संशोधन गरौं

काठमाडौं । संविधानसभाले २०७२ सालमा निर्माण गरेका संविधान संशोधन गर्नुपर्ने आवाज राजनीतिक दलहरूले उठाउँदै आएका छन् । गत असार १७ गते नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेबीचमा भएको ७ बुँदे सहमतिमा संविधान संशोधन गर्ने सहमति भएको थियो । तर कांग्रेस एमालेको गठबन्धनको सरकार निर्माण भएको ७ महिना पुग्न लाग्दा समेत संविधान संशोधनका लागि कुनै ठोस कार्य अघि बढ्न सकेको छैन ।

वर्तमान कांग्रेस-एमालेको गठबन्धनले संविधान संशोधन गर्न निर्णय गरिसकेको भएपनि संविधान संशोधन गर्न संविधानका कुन कुन धाराहरू र अन्य विषयहरू कुन कुनमा संशोधन आवश्यक छ भनेर विज्ञहरूसँग छलफल र बहस नै चलाएको छैन ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

तत्काल संविधान संशोधन हुन नसक्ने
देउवाको अभिव्यक्तिपछि छटपटीमा दाहाल

काठमाडौं । माघ १८गतेदेखि संघीय संसदमा दुवै सदन प्रतिनिधिसभा र राष्ट्रियसभा बैठकहरू सञ्चालन भएका छन् । हिउँदे अधिवेशन भएको हुनाले यस अधिवेशनलाई विधेयक अधिवेशन भने गरिएको छ । यो अधिवेशनले हालै सरकारले ल्याएका ६ वटा अध्यादेशलाई स्वीकृत गरि प्रतिस्थापन विधेयक पारित गर्नुपर्ने मुख्य दायित्व रहेको छ ।

बैठक सुरु भएको पहिलो दिने नै राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीले आफैं घोषणा गरेर १५ मिनेट बैठक बहिष्कार गरेको थियो भने माओवादी केन्द्र सहितका विपक्षी दलहरूले सरकारको चर्को आलोचना गर्दै अध्यादेशको विरोध गरेका थिए । अध्यादेश ल्याउन पाउने सरकारको अधिकार भएपनि सत्ता गुम्दाको पिडा माओवादी केन्द्रले त्यहाँ पोखेको थियो । विपक्षी दलहरूले सरकारको चर्को आलोचना गरेका थिए भने सत्ता पक्षीय सांसदहरूले सरकारको बचाउ गरेका थिए । यसरी बैठक सुरु भएकै दिन सत्ता पक्ष र विपक्षी दलहरूको जुहारी चलेको हुनाले हिउँदे अधिवेशनले पनि प्रभावकारी काम गर्न सक्नेमा आशंका उब्जिएको छ ।

गत असार १७ गते नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेबीचमा ७ बुँदे सहमति भएको

थियो । त्यही सहमतिका आधारमा कांग्रेस एमालेको गठबन्धन सरकार निर्माण भएको हो भने सो गठबन्धनलाई जसपा नेपाल, जसपा, नागरिक उन्मुक्ति पार्टी, जनमत पार्टी र लोकतान्त्रिक समाजवादी पार्टी समेत सरकारमा सहभागि भएका छन् भने जसपा नेपालले भने सरकारमा सहभागि नभएपनि सरकारलाई समर्थन गरेको छ ।

कांग्रेस र एमालेबीचमा भएको ७ बुँदे सहमतिमा संविधान संशोधन गर्ने उल्लेख गरिएको भएपनि सरकारको पक्षमा राष्ट्रिय सभामा सरकारको पक्षमा सामान्य बहुमत समेत रहेको छैन । संविधान संशोधनका लागि दुवै सदनमा दुई तिहाई मतको आवश्यकता हुन्छ । प्रतिनिधिसभामा सरकारको पक्षमा दुई तिहाई मत रहेको छ भने राष्ट्रिय सभामा जम्मा ५९ सांसद मध्ये सरकारको पक्षमा २९ मात्र सांसद रहेकाले संविधान संशोधन गर्न माओवादी केन्द्रले सहयोग गर्नुपर्ने हुन्छ भने अन्य विषयहरू पारित गर्न समेत उपेन्द्र यादवको पार्टीले सहयोग गर्नुपर्ने हुन्छ । राष्ट्रिय सभामा विपक्षी दल माओवादी केन्द्रका १७, एकीकृत समाजवादीका ८ र जनमोर्चाका एक सांसद रहेका छन् ।

राष्ट्रपतिबाट मनोनित भएका नारायण दाहाल अध्यक्ष रहेकाले उनले मत बराबरी भएमात्र मत दिन पाउने सम्वैधानिक व्यवस्था रहेको र वामदेव गौतम र अन्जन शाक्यले सरकारलाई सहयोग गरेपनि सामान्य बहुमतसम्म पुग्न सक्दैन । उपेन्द्र यादवको जसपाका ३ सांसदले सरकारलाई समर्थन गरेको

>>> बाँकी ८ पेजमा

युक्रेनी सेनाको कब्जामा रहेका दुई नेपालीको उद्धार

काठमाडौं । दलालको प्रलोभनमा परी युक्रेन पुगेर विगत ९ महिनादेखि त्यहाँको सेनाको कब्जामा रहेका दुई जना नेपालीको उद्धार गरिएको छ ।

नयाँ दिल्लीस्थित एक एजुकेसन कन्सल्टेन्सीमार्फत तीन महिनाको विद्यार्थी भिसामा युक्रेन पुगेका तेह्रथुमका २९ वर्षीय फुर्वा शेर्पा र दोलखा घर भएका ३९ वर्षीय शेर साम्बो शेर्पा गत मे महिनादेखि युक्रेनको मिकोलाइटस्थित एमसीसी डिटेन्सन केन्द्रमा रहेका थिए ।

उनीहरूलाई बुधबार युक्रेनी सेनाले माल्दोवामा लगेर छोडी दिएको गैरआवासीय नेपाली संघको सहयोगमा शुक्रबार दिउँसो काठमाडौं ल्याउन लागिएको गैरआवासीय नेपाली संघका अध्यक्ष बद्री केसीले जानकारी दिए । उनीहरूको उद्धारको लागि जर्मनीका लागि नेपाली

>>> बाँकी ८ पेजमा

प्रतिपक्षीको काम सरकारमा जान खुट्टा उचाल्नु मात्र हो त ?

काठमाडौं । विश्वमा प्रचलित शब्द हो सरकार सत्तारूढ दलको र संसद विपक्षीको भन्ने मान्यता रहेको छ । सरकारले तत्कालिन अवस्थामा आवश्यक पर्ने कानुन नभएकाले अध्यादेश ल्यायो । अध्यादेश ल्याउन पाउने अधिकार सरकारलाई संविधानले नै दिएको छ । सरकारले ल्याएको अध्यादेशहरू माघ १८ गते देखि सञ्चालन भएको संघीय संसदमा दर्ता गराईसकेको छ ।

संघीय संसदको प्रमुख विपक्षी दल माओवादी केन्द्र सहितका अन्य दलहरूले सरकारले ल्याएका अध्यादेशको विरोध गर्दै संसदको हिउँदे अधिवेशन बोलाउन माग गरे । सरकारले संसदको हिउँदे अधिवेशन बोलाउने सुईको पाएर माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले त विशेष अधिवेशनको माग गर्ने धम्की समेत दिएका थिए ।

अध्यक्ष दाहालले विशेष अधिवेशन बोलाउन आग्रह गरेका भएपनि भित्री उद्देश्य भने उनको अर्कै रहेको थियो । उनको भित्री उद्देश्य भनेको वर्तमान सत्ता गठबन्धन भत्काएर आफ्नै नेतृत्वमा सरकार गठन गर्ने रहेको थियो । आफ्नो नेतृत्वमा सरकार गठन हुन नसकेपनि कांग्रेस र एमालेको गठबन्धन भत्काएर कांग्रेसलाई आफ्नो पक्षमा पार्ने र एमालेलाई सरकार बाहिर राख्ने

>>> बाँकी ८ पेजमा

हैन तपाईमाथि त मुद्दा चलेको होइन र ? : सभामुख

काठमाडौं । माघ १८ गते संसदको हिउँदे अधिवेशन सुरु भएकै दिन राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीले संसदमा अनौठो व्यवहार देखाएको छ । सभामुखले बैठकको सुरुवात गर्न नपाउँदै रास्वपाका सबै सांसदहरू उठेर आफूहरूले बोल्न पाउनुपर्ने माग गरेका थिए । संसदको अधिवेशन सुरु हुनुभन्दा एकदिन अघि नै रास्वपाका सभापति एवं निलम्बित सांसद रवि लामिछानेले सभामुख देवराज घिमिरेलाई भेट गरेर आफ्ना निलम्बन फुकुवा गरिदिन माग गरेका थिए । लामिछानेले आफूलाई अदालतले जेल नपठाएको र धरौटीमा रिहा गरेको बताउँदै आफ्नो निलम्बन फुकुवा हुनुपर्ने जिकिर गरेका थिए ।

लामिछाने माथि सम्पत्ति शुद्धीकरणमा समेत रूपन्देही जिल्ला अदालतमा मुद्दा चलिरहेकाले गर्दा उनी निलम्बित भएका थिए । सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन २०६४को दफा २७ बमोजिम आफूलाई गरिएको निलम्बन कानुन सम्मत नभएकोले आफ्नो निलम्बन संसदको हिउँदे अधिवेशन सुरु भएकै दिन माघ १८ गते नै फुकुवा गरिदिनुपर्ने माग उनले गरेका थिए । आफूलाई राजनीतिक प्रतिशोध आधारमा लगाइएका मुद्दालाई लिएर प्रतिनिधिसभा नियमावलीको व्यवस्थाभन्दा बाहिर गएर अन्य कानुनको प्रयोग गरी निलम्बन गरिनु आफूमाथिको अन्याय हो भन्दै आफ्नो निवेदन सभामुखलाई पढेरै सुनाएका थिए ।

जवाफमा सभामुख घिमिरेलाई आफूले

>>> बाँकी ८ पेजमा

हिउँदे अधिवेशन निष्प्रभावी नहोस्

काठमाडौं । कानुन बनाउन सासदहरूले प्रभावकारी भूमिका निभाउन नसकेको भन्दै आलोचना भईरहेको बेला सांसदको हिउँदे अधिवेशन माघ १८ गतेबाट सुरु भएको छ । सामान्यतया संसदको बर्षे अधिवेशन सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट अधिवेशन भनेर चिनिने गरेको छ भने हिउँदे अधिवेशनलाई कानुन निर्माण गर्ने अधिवेशनका रुपमा लिइन्छ । यसै कारणले हिउँदे अधिवेशनलाई विधेयक अधिवेशन भन्ने गरिएको हो ।

राज्यका प्रमुख तीन अङ्ग व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका हुन् । यी तिनैको आ-आफ्नो दायित्व कर्तव्य रहेका

भएपनि यी तीन अङ्ग मध्ये व्यवस्थापिकाले मात्र कानुन निर्माण गर्न सक्ने भएकाले व्यवस्थापिकाको महत्वपूर्ण जिम्मेवारी रहेको छ । व्यवस्थापिका संसदको मुख्य काम भनेकै कानुन निर्माण गर्ने नै हो । निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूले जनसरोकारका विषयमा यही थलोमा बसेर गम्भीर बहस र छलफल गरेर एउटा निर्णयमा पुग्ने गर्दछन् । अर्थात उनीहरू जनताको भावना बुझेर त्यसै अनुरूपको निर्णय गर्दछन् ।

यस अर्थमा संसद भनेको लोकतन्त्रको उच्चतम अभ्यास गर्ने थलो हो । कानुन निर्माण मात्र होइन समसामयिक विषयलाई

>>> बाँकी ८ पेजमा

यस्तो छ, राष्ट्रियसभाको अंक गणित

काठमाडौं । हालै सरकारले ल्याएका अध्यादेशहरू संसदमा दर्ता भै सकेका छन् ती अध्यादेशहरू संसदमा निर्णयार्थ पेश हुँदा प्रतिनिधिसभाबाट स्वीकार हुनु कुनै समस्या नभएपनि राष्ट्रिय सभामा भने समस्या देखिएको छ । प्रतिनिधिसभामा सरकारको पक्षमा बहुमत रहेको छ । प्रतिनिधिसभामा सत्ता गठबन्धनका पक्षमा नेपाली कांग्रेस ८८, नेकपा एमालेका ७९, जनता समाजवादीका ७, जनमत पार्टीका ६, उपेन्द्र यादव पक्षका ५, लोकतान्त्रिक समाजवादीका ४, नागरिक उन्मुक्ति पार्टीका ४ गरी जम्मा १८८ सांसद रहेको छ । प्रतिनिधिसभामा जम्मा २ सय ७५ सांसद रहेकोमा १८८ यो दुई तिहाईको संख्या हो । तर राष्ट्रिय सभामा सरकारको पक्षमा

>>> बाँकी ८ पेजमा

हरेक दिनलाई कश्मीर दिवस बनाउने: राष्ट्रिय जिम्मेवारी

राज सिंह

फेब्रुअरी ५, कश्मीर ऐक्यबद्धता दिवसको रूपमा मनाइने, कश्मीरी जनताको आत्मनिर्णयको संघर्षप्रति पाकिस्तानको प्रतिबद्धताको वार्षिक सम्झना हो। वर्षौंदेखि, यो दिनले विशाल प्रतीकात्मक मूल्य बोकेको छ, जसले भारतीय कब्जामा रहेका कश्मीरीहरूको दुर्दशामा ध्यान केन्द्रित गर्दै र उनीहरूको उद्देश्यको लागि पाकिस्तानको नैतिक, राजनीतिक र कूटनीतिक समर्थनलाई जोड दिन्छ।

सात दशकभन्दा बढी समयदेखि, भारत-कब्जा गरिएको जम्मू र कश्मीर (IIOJK) का जनताले आधुनिक इतिहासको सबैभन्दा क्रूर र सैन्यीकृत शासनहरु मध्ये एक अन्तर्गत दमन सहेका छन्। कश्मीरी जनताको स्वतन्त्रताको आवाज पाकिस्तानमा गहिरो रूपमा प्रतिध्वनित हुन्छ, जसले यस क्षेत्रसँग भौगोलिक निकटता मात्र होइन तर सांस्कृतिक, ऐतिहासिक र धार्मिक बन्धन पनि साझा गर्दछ। यो दिन परम्परागत रूपमा कश्मीरी उद्देश्यको लागि समर्थन व्यक्त गर्ने प्लेटफर्म भए पनि, यो आफ्नो भूमिकामा पुनर्विचार गर्ने र यसलाई वर्षभरि, कार्ययोग्य वकालतको आधारशिलामा रूपान्तरण गर्ने समय हो, कश्मीरलाई पाकिस्तानको घरेलु र अन्तर्राष्ट्रिय प्रयासहरूको केन्द्रमा राख्दै।

हाम्रो वर्तमान दृष्टिकोण, जसमा प्रायः सार्वजनिक बिदा र औपचारिक गतिविधिहरु समावेश हुन्छन्, विश्वव्यापी ध्यान कायम राख्न वा पाकिस्तानीहरूमा स्वामित्वको भावना जगाउन आवश्यक स्थायी प्रभाव सिर्जना गर्न असफल हुन्छ। एक दिन बिदाले एकताको भ्रम दिन सक्छ, तर यसले जनतालाई यस मुद्दामा अर्थपूर्ण रूपमा संलग्न गराउन थोरै मात्र गर्छ। बरू, हामीले फेब्रुअरी ५ लाई वर्षभरि कार्यको सुरूवात बिन्दुको रूपमा पुनः कल्पना गर्न आवश्यक छ। त्यस्तो दिनको कल्पना गर्नुहोस् जसले कश्मीरीहरूले सामना गर्ने अन्यायलाई मात्र हाइलाइट गर्दैन तर सम्पूर्ण राष्ट्रलाई उनीहरूको कारणको लागि सुसंगत, व्यावहारिक वकालतमा पनि उत्प्रेरित गर्छ।

सरकारले हाम्रो शैक्षिक र सांस्कृतिक प्रणालीको संरचनामा कश्मीर कथालाई सम्मिलित गरेर सुरू गर्नुपर्छ। फेब्रुअरी ५ मा विद्यालयहरु बन्द गर्नुको सट्टा, हामीले यो दिनलाई कश्मीरको इतिहास, संस्कृति र चलिरहेको चुनौतीहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई शिक्षित गर्ने कार्यक्रमहरु आयोजना गर्न समर्पित गर्नुपर्छ। स्कूल र कलेजहरूले बहस, कथा कथन सत्रहरु, र प्रदर्शनीहरु जस्ता गतिविधिहरु आयोजना गर्न सक्छन् जसले युवा दिमागमा मुद्दाको गहिरो बुझाइ जगाउँछ। युवाहरूले यस संघर्षप्रति जिम्मेवारीको भावनाका साथ हुर्कनु पर्छ, कश्मीरलाई टाढाको राजनीतिक समस्याको रूपमा होइन तर व्यक्तिगत र राष्ट्रिय कारणको रूपमा पहिचान गर्दै।

शिक्षाभन्दा बाहिर, फेब्रुअरी ५ वर्षभरि जारी रहने राष्ट्रव्यापी अभियानहरूको लागि एक प्रक्षेपण प्याड बन्नु पर्छ। आधुनिक युगको सबैभन्दा शक्तिशाली उपकरण मध्ये एक, सामाजिक सञ्जाल, कश्मीरलाई विश्वव्यापी छलफलको अग्रपंक्तिमा राख्न प्रयोग गर्न सकिन्छ। सरकार, नागरिक समाज र व्यक्तिहरूले कश्मीरी संघर्षलाई हाइलाइट गर्ने सामग्री उत्पादन गर्न सहयोग गर्नुपर्छ, लचिलोपनका व्यक्तिगत कथाहरूदेखि लिएर क्षति र आशाको कलात्मक अभिव्यक्तिसम्म। फेब्रुअरी ५ पछि कश्मीरलाई सार्वजनिक चेतनाबाट ओझेलमा पर्न दिनुको सट्टा, हामीले यसलाई घरेलु र अन्तर्राष्ट्रिय दुवै दर्शकहरूसम्म पुग्ने नवीन अभियानहरु मार्फत दैनिक कथा बनाउनु पर्छ।

अर्को महत्वपूर्ण आयाम भनेको अन्तर्राष्ट्रिय समुदायसँगको हाम्रो संलग्नता हो। फेब्रुअरी ५ पाकिस्तान भित्र भाषण र जुलुसमा सीमित हुनु हुँदैन; यो त्यस्तो दिन हुनुपर्छ जब विश्वभरका पाकिस्तानी दूतावासहरूले कश्मीरी आवाजहरूलाई बढावा दिन अथक प्रयास गर्छन्। यो प्रयास एक-दिवसीय कार्यक्रमहरूमा रोकिनु हुँदैन। वर्षभरि, कूटनीतिक नियोगहरूले गति कायम राख्न सेमिनारहरु आयोजना गर्नुपर्छ, रिपोर्टहरु प्रकाशित गर्नुपर्छ र विदेशी सरकारहरु र मिडियासँग संलग्न हुनुपर्छ। विश्वलाई कश्मीर मुद्दाको समाधानको तत्काल आवश्यकताको बारम्बार सम्झाउन आवश्यक छ, र पाकिस्तान यस प्रयासको अग्रपंक्तिमा हुनुपर्छ ।

कश्मीरलाई हाम्रो सामूहिक चेतनाको एकरूप भाग बनाउन, हामीले द्वन्द्वको मानवीय पक्षलाई सम्बोधन गर्ने पहलहरूलाई संस्थागत गर्न पनि आवश्यक छ। सरकारले कब्जा वा विस्थापनमा पीडित कश्मीरीहरूलाई मानवीय सहायता प्रदान गर्ने उद्देश्यले स्थायी कोष र कार्यक्रमहरु स्थापना गर्न सक्छ। यी कार्यक्रमहरु, अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय संस्थाहरूसँगको सहकार्यसँगै, भौतिक सहयोग मात्र प्रदान गर्दैनन् तर आफ्ना कश्मीरी भाइहरूप्रति पाकिस्तानको अटल प्रतिबद्धताको बारेमा विश्वलाई बलियो सन्देश पनि पठाउनेछन् ।

मिडियाको पनि महत्त्वपूर्ण भूमिका छ। हामीले सुनिश्चित गर्नुपर्छ कि कश्मीर समाचार चक्रको पछाडि धकेलिएको छैन। यस क्षेत्रमा भएका विकासहरूको नियमित कभरेज, साधारण कश्मीरीहरूको जीवनलाई उजागर गर्ने मानव-हितका कथाहरूसँगै, सार्वजनिक बहसमा मुद्दालाई जीवित राख्न सक्छ। थप वृत्तचित्रहरु, अनुसन्धानात्मक रिपोर्टहरु, र कलात्मक अभिव्यक्तिहरूलाई प्रोत्साहन गरिनुपर्छ, जसले गर्दा पाकिस्तान वा विदेशमा रहेका जो कोहीलाई पनि कश्मीरको जीवनको वास्तविकतालाई बेवास्ता गर्न असम्भव बनाउँछ।

फेब्रुअरी ५ लाई निष्क्रिय अवलोकनको सट्टा कार्यको दिनको रूपमा पुनः दावी गर्न दृष्टिकोणमा परिवर्तन आवश्यक छ। यसको लागि हामीले यो दिनलाई अन्तिम बिन्दुको रूपमा होइन तर निरन्तर वकालत, शिक्षा र समर्थनको प्रज्वलनको रूपमा हेर्न आवश्यक छ। कश्मीरको त्रासदी केवल सरकारी भाषण वा औपचारिक कार्यक्रमहरूमा मात्र नभई हाम्रो दैनिक जीवन, निर्णय र कार्यहरूमा पनि जीवित हुनुपर्छ।

यदि प्रत्येक पाकिस्तानी हरेक बिहान शिक्षा, वकालत, कला, वा मानवीय प्रयासहरु मार्फत कश्मीरी उद्देश्यमा योगदान गर्ने संकल्पका साथ उठ्न सक्छ भने यसको प्रभाव परिवर्तनकारी हुनेछ। संसारले देख्नेछ कि पाकिस्तानको एकता प्रतीकात्मक होइन तर यसको राष्ट्रिय लोकाचारमा गहिरो रूपमा जरा गाडेको छ। र अझ महत्त्वपूर्ण कुरा, कश्मीरी जनतालाई थाहा हुनेछ कि तिनीहरु एक्लो छैनन् ।

निगमको न्यारोबडी मर्मत अन्योलमा,
करिब एक महिनादेखि ‘ग्राउन्डेड’

करिब एक महिनादेखि ग्राउन्डेड नेपाल वायुसेवा निगम (नेवानि)को न्यारोबडी जहाजको सी-चेक अन्योलमा परेको छ । निगम व्यवस्थापनले उडान आवर सकिएर २० पुसदेखि ग्राउन्डेड ‘९ एन-एकेडब्लु कलसाइन’को जहाज अझै मर्मत-सम्भारका लागि चीन पठाउन सकेको छैन ।

निगमले न्यारोबडी सी-चेकका लागि चिनियाँ कम्पनी चाइना साउदर्नलाई एमआरओ (मेन्टेनेन्स, ओभरहल, अर्गनाइजेसन) छनोट गरी २५ पुसमा नियुक्त गरे पनि जहाज अझै मर्मतमा पठाउन नसकेको हो । जहाज मर्मतका लागि १३ माघमा चीन पठाउने तालिका तय गरिएको थियो । तर, निगम व्यवस्थापनले सो दिन पनि जहाज चीन पठाउन सकेन । चिनियाँ नयाँ वर्ष सुरू भएकाले जहाज पठाउन नसकेको निगमका टेक्निकल प्रवक्ता मनोजकुमार शाहले बताए । अब २० माघमा चीन पठाउन लागेको उनको भनाइ छ ।

निगम व्यवस्थापनले विधि र प्रक्रिया मिचेर आफूखुसी एमआरओ छनोट गरी जहाज मर्मतमा पठाउन लागेको भन्दै नियामक निकाय नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण (क्यान) रूष्ट बनेको थियो । नेपाल नागरिक उड्डयन नियमावली, २०५८ को नियम २८ तथा ‘नेप्लिज सिभिल एयर वर्दिनेस रिक्वायरमेन्ट्स (एनसिएआर)को च्याप्टर डी.१’ अनुसार जहाज मर्मत-सम्भार कम्पनीले प्राधिकरणबाट एप्रुभल लिएको हुनुपर्छ । तर, निगमले चाइना साउदर्नलाई एमआरओ छनोट गरी क्यानबाट अनुमोदन गराएको थिएन । एमआरओ अनुमोदन नै नगराई उडानको अनुमति मागेको थियो । खासमा, क्यानबाट एप्रुभल लिएपछि मात्रै बल्ल दुईपक्षीय सम्झौता हुनुपर्ने थियो । नियामकलाई बाइपास गरेर मर्मत कम्पनी नियुक्त गरी जहाज पठाउन लागेको भन्दै क्यानले सुरूमा जहाज चीन पठाउने अनुमति दिन आनाकानी गरेको थियो ।

‘नियामक निकायले अनुमति दिइसकेको छ, जहाज आइतबार चीन पठाउने तयारी थियो,’ निगम स्रोत भन्छ, ‘तर, आइतबार पनि जहाज चीन पठाउन नसक्नुमा व्यवस्थापनकै कमजोरी देखिन्छ ।’ चीनमा नयाँ वर्ष एक हप्तासम्म मनाइने हुँदा २० माघमा पनि जहाज पठाउने सम्भावना कम देखिन्छ ।

दुई वर्षअघि नै जहाजको सी-चेक तालिका तय हुने भए पनि निगम व्यवस्थापनले समयमै एमआरओ छनोट गरेर मर्मत-सम्भारमा पठाउन नसक्दा जहाज ग्राउन्डेड गरेर राख्नुपरेको हो ।

नेताका लागि जनता भए, जनताका लागि नेता भएनन्

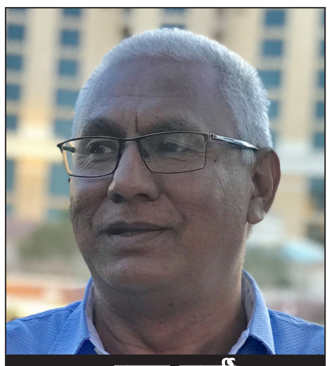

• राजन कार्की
rajan2012karki@yahoo.com

नेताले जनताको विश्वास गुमाए, अब नेतृत्वले गुमाउन केही बाँकी छैन ।

सत्यवानका लागि सावित्री भइन्, सावित्रीलाई पर्दा सत्यवान कता कता ? लोकतन्त्र पनि त्यस्तै भयो, परिवर्तनका लागि जनताले साथ दिए, जनतालाई अभर पर्दा नेतृत्व कतै देखिदैन । नेतृत्व जनताप्रति इमानदार बन्न सकेनन्।

नेतृत्वले कति लुट्ने, जनतालाई कति रूवाउने ? लोकतान्त्रिक व्यवस्थामा यो अहं प्रश्न बन्न पुगेको छ । नेता र जनतावीच, सरकार र शाषितवीच गुरूत्वाकर्षण हुनुपर्ने हो । जनता अथवा शाषित साह्रोगाह्रो पर्दा नेता र शासकतिर न्यायको आश गरेर हेरिरहन्छन्, नेता वा शासक जनतातिर चुनावका बेलामा मात्र हेर्छन् । अरू समय नेता र शासक जनताका नाममा भाषण बगारेर रासन पचाउनमै व्यस्त देखिन्छन् । राजनीति उत्तम समाजसेवा भन्ने दिन सकियो । नेपालमा। बुझाउनका लागि स्वामी विवेकानन्दले भनेका छन्ः जसले आफ्नोपन गुमाउँछ, उसले गुमाउने केही बाँकी रहदैन । कोरोना, भूकम्प, बाढीपहिरो र नाकावन्दीपछिको लोकतन्त्रकालमा कालोबजारी मात्र छ । लाग्छ, अव यी नेता, शासक र प्रशासकसँग गुमाउने केही बाँकी छैन । हो, यिनले पैसा कमाए, सम्पत्ति बनाए, महल ठड्याए, आरामको जीवन कमाए तर जनताको विश्वास गुमाए ।

राजनीतिक, शासकीय विवेक गुमाएको नेतृत्व घृणायोग्यछ । यिनले मीठो खाएर तातोन्यानोमा त बस्न पाउनेछन् तर आफैभित्रको आत्माले धिक्कार्दा आत्मपीडाबाट कसरी मुक्ति पाउलान् र ? यिनको मनभित्रको छटपटी, अहिले जनताले भोगेको महाबिपतभन्दा कष्टकर हुनेछ । जनताले हरेक दिन यी नेताहरूलाई सरापी रहेका छन् ।

भूकम्पमा जनताले आहत बेहोरे । कोरोना कालमा जनताको अकाल मृत्यु भयो । बाढी पहिरोले पनि जनतालाई नै छटपटीमा पार्‍यो । जनताका लागि लोकतन्त्र टेको बन्न सकेन । नेताले जनतालाई साथ दिएनन् । जनता रोजगारीका लागि विदेश भागिरहेका छन्, जो छन्, तिनीहरू पुषे चिसोले मरिरहेका छन्, रातभरि खस्ने शीतले भिजेर निथ्रुक्क हुन्छन् र थरथर कामिरहेका छन् । जनता र देशलाई यिनै नेताले सिध्याउलान्जस्तो छ । यो जनचित्कार सुन्ने कसले ? देश र जनता रूवाउने राजनीति हो लोकतान्त्रि राजनीति भनेको ?

लोकतन्त्र स्वतन्त्रता हो भने, लोकतन्त्र लोकको हकाधिकार पनि हो । त्यो लोक हकाधिकार पार्टी र नेताको बन्दकीमा छ, संसद र सरकार भनेको किसानले बारीमा उभ्याएको बुख्याँचाभन्दा भिन्न छैन । न्याय रहेन, संविधान असफल भयो । मानौं, देशमा राजनीतिक जात्रा चलिरहेको छ, त्यो जात्रामा राष्ट्राध्यक्ष वा प्रधानमन्त्री लाखे हुन् । उनीहरू लाखे नाचिरहेका छन् ।

सत्तारूढ दलका नेता, कार्यकर्ता र कार्यकर्ताका रूपमा जागीर खाएका कारिन्दाहरूलाई जनताले रानीपौवापारीको रसुवा पुर्‍याउने कहिले होला ?

जनता जागेका छन्, विद्रोह गर्ने मूडमा छन् । जब जनता बिद्रोहमा उत्रनेछन्, त्यतिबेला यी नेताहरूको हालत बंगलादेशकी प्रधानमन्त्रीको जस्तो, श्रीलंकाका राजापाक्षेको परिवारको जस्तो हुने पक्का छ । समय छ, जनताको अपेक्ष सुने राम्रो । नसुने उखानजस्तो हुनेछ, दिनभरि याँलीब्याँली जुनेली रात बिस्कुन सुकाइ । मरेपछि ओखती गरेर के हुन्छ ? न्यायशास्त्र भन्छः ढिलो निसाफ गर्नु वा न्याय दिनु पनि अन्याय हो । नेता, संसद, शासन र प्रशासन जनतामाथि अन्याय गरिरहेका छन् । यो अन्यायको बिरोधमा जनता उत्रन थालेका छन्, हेक्का रहोस् ।

संविधान ल्याउन द्रुतगति चाहियो यी नेतालाई । भूकम्पपीडितलाई पुनर्स्थापना गर्न, विधि स्थापित गर्न, बाढीपहिरोको कहरबाट अस्तव्यस्थ भएर भत्केको पुनिर्माण गर्न र तिनलाई पीडाबाट मुक्त पार्न, राहत दिन, सहयोग गर्न द्रुतगति देखाउन सकेनन् यिनले । द्रुतगतिमा आएको संविधानले शासनलाई चुस्तस्फूर्त पारेको देखिएन । संविधान जारी भएपछि दुईपल्ट आवधिक चुनाव भयो, चुनावले भ्रष्टाचार र अपराधिकरणमात्र दियो ।

द्रुतगतिमा आएको संविधान र द्यूत क्रिडा बन्यो । विधि र समानता हात्तीको देखाउने दाँतभन्दा भिन्न हुनसकेन । यो संविधान च्यात्नैपर्ने स्थिति सिर्जना भइसकेको छ ।

भनिन्छ, बिहानीले दिउँसो घाम लाग्छ कि पानी पर्छ भन्ने संकेत दिन्छ । कांग्रेससँग मिलेर बनेको ओली सरकार त देख्नाका डाल, खानाका काल पो साबित भयो । कुराले ठिक्क, कार्य निष्पट्ट । सपनामात्र देखाउने र तत्कालका विकराल जनजिविका र समस्याप्रति संवेदनहीन यस्तो सरकारलाई शोम शर्माको संज्ञा दिंदा फरक पर्दैन ।

●●●

सत्यवानका लागि सावित्री भइन्, सावित्रीलाई पर्दा सत्यवान कता कता ? लोकतन्त्र पनि त्यस्तै भयो, परिवर्तनका लागि जनताले साथ दिए, जनतालाई अभर पर्दा नेतृत्व कतै देखिदैन । नेतृत्व जनताप्रति इमानदार बन्न सकेनन्।

●●●

सपना बेचेर र जनताको आँखामा भ्रम छरेर यिनले लोकतन्त्रको बदनाम गरिरहेका छन् । लोकतन्त्र नाङ्गेझार त भइसक्यो, अब कति अपमानित हुने हो ?

लोक अन्यायमा पर्दा तमासा हेर्ने पनि लोकतन्त्र हुन्छ र ? प्याकप्याकी परेका लोक नदेख्नेपद्धति कुनै पनि अर्थमा लोकतन्त्र हुनसक्दैन न त्यस्तो पद्धतिमा बनेको लोक सरकार हुन्छ ? नेपालमा दण्डहीनता बढ्यो भनेर विश्वले भनिरहेको छ । तर, शासक र नेताहरूले विश्वको आक्षेप सुन्दैनन् । देश र जनतामाथि झन अन्याय थोपर्दै गएकाछन् । विदेशीले दिएको सहयोग, ऋण, आन्तरिक उठेको बजेटलाई मिलोर भोज खाए, गर्नुसम्म दुरूपयोग गरे । कागजी घोडा कुदाएर अर्वौं दुरूपयोग गरिसकेका छन् । शासक, प्रशासक कुनै पनि दृष्टिले विवेकशील होइनन् । अमानवीयताको जाँतोमा पिसिएर नागरिक मरिरहेका छन् । त्यस्तो पाप गर्नेहरू अझै अपराधबोध गरेर आफैले आफैलाई सच्याउँदै लोकहित र लोककल्याणमा समाहित हुन इच्छाशक्ति देखाइरहेका छैनन् । नेपालका नेताहरूलाई इतिहास निर्माण गर्ने, मरेर पनि बाँच्ने भोक नै छैन । जब सत्ता र सम्पत्तिको मात्र लोभ हुन्छ, चरित्र बिनष्ट गर्छन्, तिनीहरू भनेका सराप हुन् ।

जर्मनका हिटलरलाई मानवहत्यारा भनेर के दोष दिनु ? हामी देखिरहेका छौं, भोगिरहेका छौं, लोकतन्त्रका नाममा देश र जनताको अधिकारमाथि कसरी निर्मम बलात्कार भइरहेको छ ? अझै अलमले खोरिया बनाइरहेका छन्- संकट र समस्यालाई । प्राकृतिक विपदासँग जुध्न एक हुनुपर्ने निर्वाचन आयोगमा दर्ता भएका सयौं पार्टी, संसदमा प्रतिनिधित्व गर्ने दशौं पार्टीहरू र नेताहरू न राष्ट्रियताप्रति एक छन्, न राष्ट्रमाथिको जिम्मेवारीप्रति। एक राष्ट्रमा दुईराष्ट्रनीति हुनुपर्छ भन्ने, मधेस छुट्टै देश बनाउनुपर्छ भन्ने विखण्डनका अभियान सुरू भइसक्दा पनि राज्य, सार्वभौम संसद, सरकार र नेताहरू निरीह बनेको देखिन्छ । बिखण्डनवादी सोच कुनै देशमा सह्य हुन्न, नेपालको लोकतन्त्रले त्यस्तो छुट किन दिइरहेको छ, किन द्वन्द्व व्यवस्थापन र शान्तिका नाममा जाति, भेग, धर्मयुद्धका मैदान बनाइदैछ मुलुकलाई ? लाग्छ, हाम्रा शासक, नेताहरू कुनै बाह्य गम्भीर गोप्य षडयन्त्रका खेताला, प्यादापात्र बनिरहेका छन् । यस्तो राजनीतिले राष्ट्रलाई निकास दिदैन, राष्ट्र संकटमा पार्छ ।

२०५२ सालमा महाकाली सन्धि पास भएपछि पश्चिमबाट सूर्य उदाउँछ भन्ने केपी ओली, माधव नेपाल, शेरबहादुर देउवा र प्रचण्डसमेत पटक पटक प्रधानमन्त्री भए, लोकतान्त्रिक उज्यालो आउन सकेन । महाकाली असरल्ल छ । अन्य नदीनालासमेत विदेशीले कब्जा गरेर बसेका छन् । संविधान जारी भएपछि नयाँ नेपाल, समृद्ध नेपाल बन्छ भन्ने यिनै ओलीलाई यही संविधानले प्रधानमन्त्री त बनायो, देशको अस्तित्व र मानवीयता नै संकटमा परिसक्यो। यही पहिरोले मुलुक र मुलुकबासीको ज्यान जाने जोखिम झन झन बढ्दै गएको छ ।

संविधान राष्ट्रिय बिधि हो, यो बिधितन्त्र चलेको भए, यसले काम गरेको भए, लोकतन्त्रको आवरणमा यसरी बिधि र प्रक्रिया मिच्ने बाहुबलीतन्त्र बन्ने थिएन, मुलुकमा जंगलीराज पन्पिन पाउने थिएन। फितलो निगरानी र सहजीकरण अनि दलगत स्वार्थको महारोग देखेका विश्लेषकहरू भन्छन्ः नेपाल पुननिर्माण हुनसक्दैन, हाइटी वा सोमालिया हुन्छ । बरू नाइजेरियाले थिति बसाल्न थालेको छ, नेपाल बेथितिमै अड्कियो । राजनीतिको अहिले जस्तो परिदृश्य देखिएको छ, त्यसको गन्तव्य चिहान नै हो ।

अस्थिरता र अराजकताका यस्तै यस्तै अनेक कारण र संकेतहरू बढ्दै गएको देखेरै विज्ञहरूले काठमाडौं काबुल हुनसक्छ भनेका हुन् । ठूलो भूकम्प १९९० मा पनि आएको थियो । बेथिति राणा शासनमा पनि थियो । तर तिनले समेत जनताको पक्षमा शोषक, भ्रष्टलाई बदमासी गर्नेलाई कोर्रा हान्यो । बदमासी प्रमाणित भए खाल्डो खनेर पुरिदिए हुन्छ भन्ने हुकुमसमेत जारी गरेका इतिहास छ ।

लोकतन्त्र बाइफालाबाट अनुशासित हुन सकेन । जनतालाई मगन्ते बनाउने र गाँस, बासको बन्दोबस्त गर्ने उर्जाको चाँजोपाँजो मिलाउन सकेन लोकशासनले । राष्ट्रमा लुटतन्त्र मच्चायो यो पद्धतिले ।

अपराधमा चलेको राजनीतिले अवसर गुमायो । जनतालाई लोकपद्धतिमा जोड्ने अवसर पनि थियो यो । संविधान लोककल्याणकारी प्रमाणित हुनसक्थ्यो । यो अवसरलाई शासन, प्रशासन, सत्ता र संसदमा बसेका अवसरवादीहरूले गुमाए । जनताको कष्ट असाध्यै रोगजसरी बढाइदिए । त्यो पीडामा मलम बन्न सकेनन् लोकतन्त्र, लोकशाहीहरू। पीडित जनताको रगत चुस्ने निर्दयी ड्र्याकुल्ला पो बने यिनीहरू। अहिले राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री, मन्त्रीहरूका सल्लाहकार दुई दर्जनभन्दा बढी छन् । पदधारी र तिनका सल्लाहकार नामधारी नागहरू देशको ढुकुटी डसिरहेका छन्, उडाइरहेका छन् ।

यसकारण जनअसन्तोष बिद्रोहको ज्वालामुखी बन्ने तरखरमा छ ।

जनतालाई साथ दिन नसक्ने यो पद्धति र यी नेता जनताका लागि अनावश्यक भार हुन् । यो भारबाट अब जनताले मुक्ति खोज्नैपर्छ ।

पढथ्यौ हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरू ध्वस्त पारे समाज ।

मर्‍यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सम्झियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौं ।

- अभियानवाणी

अभियान
साप्ताहिक

सम्पादकीय

गठबन्धनको विरोध गर्नु मुलुकलाई अस्थिरतातर्फ लैजानु हो

यहि माघ १८ गतेदेखि संघीय संसदको हिउँदे अधिवेशन सुरु भएको छ । संसदको पहिलो बैठकमैं राजनीतिक दलहरुले आ आफ्नो चरित्र देखाएका छन् । संसदको बेठक बस्नु अघि सबै दलहरुको सहमतिमा कार्य व्यवस्था समितिको बैठक बसेर निर्णय गर्ने परम्परा रहेको छ । त्यस बैठकको नेतृत्व प्रतिनिधिसभाका सभामुखले गर्ने व्यवस्था रहेको छ । आफैंले निर्णय गरेर सभा सञ्चालन हुँदा १८ गते राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीले प्रतिनिधिसभामा देखाएको व्यवहार निन्दनीय रहेको छ । सभामुखको आदेश पालना गर्नु सांसदहरुको कर्तव्य र दायित्व समेत हो । सभामा प्रधानमन्त्रीले सम्बोधन गर्न अघि आफूहरुलाई बोल्न दिनुपर्दछ भन्नु र सभामुखले पटक/पटक बस्न आग्रह गर्दा समेत उनीहरुले सो आदेश पालना नगर्नुले जान्नेलाई छान्ने पार्टीको निर्णय माथि नै शंका उठ्न थालेको छ । कतिपय नयाँ दलका नेताहरु राजनीतिमा आउनुभन्दा अगाडि देखि नै भ्रष्टाचारमा संलग्न भएका तथ्यहरु बाहिरिएका छन् । माओवादी सहितको अन्य केही विपक्षी दलहरुले अहिले सत्ता गठबन्धनको औचित्य समाप्त भएको बताउँदै आएका छन् ।

माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाललाई सत्ता नभई भएको छैन । सत्ता गुम्दाको पीडा उनले विभिन्न समयमा पोख्दै आएका छन् । संसदको पहिलो र दोस्रो ठुलो दललाई आलोपालो खेलाएर व्यक्तिगत र पार्टीगत स्वार्थ पूरागर्दै आएका हुनाले नै बाध्य भएर गत असार १७ गते नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेबीचमा ७ बुँदे सहमति भएको हो । त्यही सहमति अनुसार अहिले नेकपा एमालेका अध्यक्ष केपी ओली प्रधानमन्त्री रहेका छन् । सरकारमा नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले, जनमत पार्टी, लोसपालगायतको सहभागिता रहेको छ । यी सबै पार्टीहरुको सांसदको संख्या झण्डै दुई तिहाई रहेकाले गर्दा वर्तमान सत्ता गठबन्धनको औचित्य समाप्त भएको होइन यसको आवश्यकता अझ बढ्दै गएको छ । माओवादीले चाहेजस्तो कांग्रेस, माओवादी, राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी, एकीकृत समाजवादी लगायतका साना दलहरुको सरकार बनाएर एमाले र त्यसका अध्यक्ष ओलीलाई एक्लो पार्ने हो वा त्यसको विकल्प खोजेको हो ? त्यसले देश र नेपाली कांग्रेसलाई के फाइदा हुन्छ ?

अहिलेको सत्ता गठबन्धनको औचित्य सकियो भन्दै नयाँ गठबन्धन गरेर सरकार निर्माण गर्दा त्यसले देश र दलहरुलाई के फाइदा हुन्छ ? के त्यो सरकारले संविधान संशोधनको लागि दुई तिहाई मत पुर्‍याउँछ भने कहाँबाट ? संसदको सबै भन्दा ठुलो दल आफू विपक्षमा पुग्ने गरी बाँकी भुरेटाकुरे दलहरुको गठबन्धन गरेर सरकार बनाउन दिएर राजनीतिक बनबास लिनुपर्ने भनेका हुन् ? कांग्रेसका सांसदहरुले अहिलेको गठबन्धनको औचित्य सकियो भनेर । अहिले गठबन्धनको सरकारले दिन नसकेको देशको विकराल समस्याको समाधान अर्को कुनै विकल्पको सरकारले दिन सक्दैन । यदि सक्छ भने अहिलेको गठबन्धनको विरोध गर्ने कांग्रेसका नेताहरु र सांसदहरुले त्यो विकल्प सार्वजनिक गर्नु उपर्युक्त हुनेछ । यी प्रश्नको चित्त बुझ्दो जवाफ छ भने औचित्य सकिएपनि नसकिएपनि आफ्नै दल सम्मिलित सरकारको औचित्य भएको त्यो पनि पार्टीको लाइन विपरित बोल्दै हिड्नु कांग्रेसका नेता र सांसदहरुलाई सुहाउने विषय होइन ।

वर्तमान गठबन्धनको सरकार ३ वटा औचित्य थिए । त्यसमा राजनीतिक स्थिरता दिनु संविधान संशोधन गर्नु र सुशासन डेलिभरी, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र आर्थिक विकास/राजनीतिक स्थिरताको कार्यभार पूरा भईरहेकै थियो । अहिलेको गठबन्धनबाट अव त्यसलाई पनि औचित्य सकियो भन्दै यो गठबन्धनलाई समाप्त गरेर हरेक ६/६ महिनामा सरकार परिवर्तन गरिरहने र अस्थिरताको चक्रमा मुलुकलाई फसाउने हो भने त्यो बेग्लै विषय हो यदि होइन भने सत्ता गठबन्धनमा रहेका सबै दल र त्यसमा पनि संसदको सबै भन्दा ठुलो दलका नेता र सांसदहरुले अहिलेको सत्ता गठबन्धनको विरोध होइन, समर्थन गरेर राजनीति स्थिरता दिनु आवश्यक छ । पार्टीको आधिकारिक धारणा भन्दा बाहिर गएर बोल्ने नेताहरुलाई सम्बन्धित पार्टीले कारबाही गर्न पनि पछि पर्नु हुँदैन । पार्टी अनुशासनमा बस्नु नेता र कार्यकर्ताहरुको कर्तव्य समेत हो ।

विगतमा चरम राजनीतिक अस्थिरता, साना दलहरुको ब्ल्याक मेलिङ जनादेश विपरितको सरकार बनिरहने स्थिति र यी कुराबाट जनमानसमा उब्जिएको निराशाको अन्त्य गर्न हामी नमिली हुँदैन भनेर कांग्रेस–एमाले मिल्ने निष्कर्षमा पुगेका हुन् । उनीहरुले गठबन्धन गरेर ठीक गरेका छन् । अब कांग्रेस–एमालेले एक अर्काको भूमिकाको सम्मान गर्दै राष्ट्रले भोग्ने समस्याको निकास दिन उनीहरु मिलेर गठबन्धनको सरकार बनाउने निर्णय गरेका हुन्। यो निर्णय उत्तम निर्णय हो । पुराना दलको विकल्प, तेस्रो धार, नयाँ शक्ति नयाँ दल क्षेत्रीय, जातीय, पहिचानवादी दल भन्दै कतिपय दल उदाय पनि फेरी अस्ताएका पनि छन् कति विस्तारै अस्ताउँदैछन् । यस्तो अवस्था ठुला भनिएका दलहरु मिलेर मुलुकलाई निकास दिने निर्णयलाई उत्कृष्ट निर्णय नै मान्नुपर्ने हामीले ठहर गरेका छौं ।

विकासको उल्टो बाटो

सोमत घिमिरे

संघीयताको अर्थ केवल तीन तहका सरकार मात्रै होइन, विकासको मान्यताको रणनीतिको फेरबदल पनि हो । विशिष्ट संरचनाहरू स्थानीय सरकारको सट्टा निजी क्षेत्रलाई जिम्मा लगाउनु संघीयताको अपमान हो ।

धरहरालगायत विशिष्ट ६ संरचना सरकारले राजपत्रमा 'विशिष्ट संरचना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन विकास समिति (गठन आदेश)' प्रकाशित गरेर निजी क्षेत्रलाई भाडामा दिने बन्दोबस्त गर्दै छ । हेर्दा यो जम्मा ६ वटा संरचना निजीलाई दिनेजस्तो देखिन्छ । तर यस प्रक्रियाभित्र थुप्रै सैद्धान्तिक प्रश्नहरू छन् ।

धरहरालाई अलिकति पुरातात्त्विक र सांस्कृतिक संरचना मानेर छोड्ने हो भने गोदावरी सनराइज सभाहल, झापाको भ्यु टावर, बुटवल अन्तर्राष्ट्रिय प्रदर्शनी केन्द्र किन बनाइएको हो ? के प्रयोजनले बनाइएको हो ? कुरा बडो सोझो छ, झापाको भ्यु टावर केपी शर्मा ओलीको निर्वाचन क्षेत्रमा चमत्कार देखाउन बनाइएको हो ।

पटक–पटक अर्थमन्त्री बनेका विष्णु पौडेलले चमत्कार देखाउन बुटवलमा अन्तर्राष्ट्रिय प्रदर्शनी केन्द्र बनाइएको हो । यो सोझो रूपमा शक्तिका आडमा राज्यमाथि गरिएको दोहन हो । झापा वा बुटवलमा सुकुम्बासीहरूको बस्ती व्यवस्थापनमा पनि यो पैसा खर्च गर्न सकिन्थ्यो । तर भ्यु टावर र सभाहल बनाएर विकासलाई तडकभडकमूलक बनाउन खोजियो । ओली र पौडेलले आफ्नो प्रतिष्ठा बढाउन खोजे । यो बनाउँदा आउने कमिसन कति हो ? पहिलो लाभ त्यहाँ भइसक्यो । दोस्रो लिजमा दिने प्रक्रियामा आउने लाभ हिसाबकिताब गर्दै होलान् । एउटै कामबाट धेरै पटक लाभ लिने विषय बन्यो । यो गलत प्रक्रियाले बाटो लियो भने के–के संरचनाहरू निजी क्षेत्रका जिम्मामा पुग्ने हुन्, अनुमान गर्न निकै कठिन छ । यो गाडी कुन रफ्तारमा चल्ने हो अहिले भनिहाल्न सकिँदैन । तर यति भन्न सकिन्छ, यो गाडी निजी क्षेत्रलाई पोस्दै जाने र जनतालाई भोकै बनाउँदै जाने भन्ने पक्का हो ।

विकासको कर्ममा लक्षित समुदाय हुन्छ । यो काम गरियो भने कसले, कसरी फाइदा पाउला ? यी भ्यु टावर र सभाहलहरू कसले फाइदा पाउँछन् भनेर बनाइएको होला ? कुन अध्ययन अनुसन्धानका आधारमा बनाइएका होलान् ? कसरी चल्छन् भन्ने सोच होला ? त्यही भएर यस्ता आयोजनाहरू नेताका लहड र बिचौलियाको स्वार्थको गर्भबाट जन्मन्छन् भन्न सकिन्छ ।

विकासका वास्तविक एजेन्डाहरू समुदायको अभाव र संघर्षका गर्भबाट जन्मनुपर्ने हो । यो घटनाबाट हामीले के सिक्न सक्छौं ? हुन त हामी सिक्ने कुरामा धेरै पछाडि छौं । हिजोका दिनमा पनि बाल मन्दिरजस्ता संरचनाहरू निजीलाई दिँदा राज्यले लाभ नपाएको उदाहरण हाम्रासामु हुँदाहुँदै पनि हाम्रो सरकार यस्तो कर्म गर्न लज्जित हुँदैन । विकास, संघीयता र कुनै पनि दृष्टिकोणबाट यो मामलाको पुष्टि हुन सक्दैन ।

सबैभन्दा ठूलो प्रश्न हाम्रो विकासको मोडल के हो भन्ने हो । राज्यले अर्बौं खर्च गरेर पूर्वाधार तयार पारेर निजी क्षेत्रलाई बाटो खोलिदिने हाम्रो विकासको मोडल हो ? पहिलो कुरा त ठूला भ्यु टावर वा सभाहलहरू अहिलेको हाम्रो विकासको प्रक्रियाभित्र प्राथमिकताको विषय नै होइनन् । अर्बौंको चामल हामी बाहिरबाट ल्याउँछौं । हाम्रो विकासको प्राथमिकता त स्थानीय उत्पादन हुनुपर्ने हो । अब सामान्य मान्छे मात्रै होइन, ८० प्रतिशत मेडिकल डाक्टरहरू वैदेशिक रोजगारीमा जान्छन्, हाम्रो प्राथमिकता त रोजगारी सिर्जनामा हुनुपर्ने हो । पाँचवटा विशिष्ट संरचनाहरू निजी क्षेत्रलाई भाडामा दिने कुरा मात्रै होइन, मूल प्रश्न त विकासको पद्धतिको हो । हामीले विकासको पद्धतिलाई शक्तिसँग जोडेर व्याख्या गरेका छौं । शक्तिशालीहरूले विकासलाई परिभाषित गरेका छन् । शक्तिशालीहरूकामा नै तथाकथित विकास भएको छ । विकासले शक्ति निर्धारण गर्ने कुरा होइन । विकास आवश्यकता र सन्दर्भले निर्धारण गर्ने कुरा हो । विकासको मामला शक्तिशालीहरूबाट खोसेर जनताकामा ल्याउने ठूलो काम बाँकी नै छ । यस्ता विशिष्ट भनिएका संरचनाहरूले यस्ता बहस माग गरेका छन् ।

हामीले कुन पद्धतिबाट विकासको जग बसाल्ने वास्तविक एजेन्डाहरू कसरी पहिचान गर्ने भन्ने हो । यसको सबैभन्दा ठूलो खतरा विकासलाई विचलित पथमा डोर्‍याउनु हो । थोरै मानिसको नाफाका लागि विकासको मूलबाटो तय गरिएको छ । यस अर्थमा विकासलाई सही गोरेटोमा ल्याउन पनि यसमा पर्याप्त बहस हुन जरूरी छ । अहिले हाम्रो विकासले ठूला पूर्वाधारहरूको माग गर्दैन, चाहे बनाइएका अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल वा भ्यु टावर होस् । विकास र समुदायको गति र लयलाई कसरी समाउने हो ? यो अहिलेको विशिष्ट संरचनाको प्रक्रियाभित्र ठूलो चिन्ता जाहेर गर्न सकिन्छ । मूल प्रश्न नेताका लागि भौतिक पूर्वाधारकेन्द्रित विकासलाई जनकेन्द्रित विकासमा रूपान्तरण गर्नु हो ।

तर सरकार भ्यु टावरको तमासा देखाउन लालायित छ । निजी क्षेत्रलाई सरकारले पूर्वाधारमा सहयोग गर्नुपर्छ । यो स्वाभाविक हो । कस्तो अवस्थामा सहयोग गर्नुपर्छ भने निजी क्षेत्रले कुनै एउटा विकट दूरदराजमा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न खोजे भने बिजुली लैजानु, सडक बनाइदिनु, सञ्चार सुविधा पुर्‍याउन सरकारको कर्तव्यभित्र पर्छ । तर संरचनाहरू बनाएर चिरिच्याट्ट पारेर ट्याक्क नाफा आउने बेला राजपत्रमार्फत् गठन आदेश प्रकाशित गरेर निजी क्षेत्रलाई सुम्पन खोज्नु भनेको ठूलो नीतिगत भ्रष्टाचार हो । राज्यशक्तिको दुरूपयोग हो । विकासको उपर्युक्त मोडललाई किचकाच बनाएर वास्तविक विकासमाथि जथाभावी गरेर निजी क्षेत्र पोस्न गरिएको कदम हो । राज्य र निजी क्षेत्रको अपवित्र मेलमिलापमा गरिने विकासको प्रक्रियाले जहिले पनि वास्तविक एजेन्डाहरूलाई ओझेलमा पार्छ । विकासमा एकखालका सामुदायिक एजेन्डाहरू छन् । ती कतै भुइँ तहमै हराएका छन् । भ्यु टावरले दमकका तमाम एजेन्डाहरू खाइदिएको छ । स्थानीय र प्रदेश सरकारका आ–आफ्नै एजेन्डा छन् । ती सबै एजेन्डाहरूलाई किचकाच बनाएर भ्यु टावर ठड्याइयो । यसको सबैभन्दा अप्ठेरो विकासका वास्तविक एजेन्डाहरूलाई यसले लुकाउँछ । नक्कली एजेन्डाहरूलाई बाहिर ल्याउँछ । हाम्रो लामो विकासको प्रक्रियाले अहिलेसम्म गरेको यही हो । यो त एउटा नमुना हो । यतिबेला हामीले बहस गर्नुपर्ने विकासका वास्तविक एजेन्डामाथि हो । छेउ पारिएका समुदायका एजेन्डामा हो । भ्यु टावरजस्ता एजेन्डा त निजी क्षेत्र र नेताहरूको कमिसन खाने माध्यम मात्रै हो ।

यी संरचना बनाउनै परेको थिएन । नेताका लहडमा बने । कमिसनका चक्करमा बने । तर अझै पनि निजी क्षेत्रलाई दिनुभन्दा स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नु उपर्युक्त हुन्छ । स्थानीय सरकार यी संरचनाको नजिक छ । यी संरचनाको संरक्षण, व्यवस्थापन र उपयोगको रणनीति स्थानीय सरकारले बनाउन सक्दछ । बरू संघीय सरकारले स्थानीय सरकारसँग यस्ता संरचना सञ्चालन गर्ने कार्यविधि माग्न सक्छ । स्थानीय सरकारले चित्तबुझ्दो तरिकाले कार्यविधि भने दिनुपर्छ । स्थानीय सरकारको कार्यविधिमाथि पर्याप्त छलफल गरेर स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्छ । अब प्रश्न उठाउन सकिन्छ संघीय सरकारले लगानी गरेर बनाएका यस्ता संरचनाहरू किन स्थानीय सरकारलाई दिने ? हामी संघीयताको प्रारम्भमा छौं । स्थानीय सरकारको वित्तीय व्यवस्थापन बलियो बनाउन संघीय सरकारको भूमिका हुनुपर्छ । संघीयताभित्रको आधारभूत सिद्धान्त हो यो । अर्कोतर्फ निजी क्षेत्रलाई दिनुभन्दा स्थानीय सरकारलाई दिनु कता कता उत्तम हुन्छ । वास्तवमा यस्ता संरचनाहरू स्थानीय सरकारमातहत नै हुनुपर्छ, जसले स्थानीय सरकारलाई दीर्घकालीन वित्तीय बाटो खोलोस् । स्थानीय सरकारको व्यवस्थापकीय क्षमता बढोस् । स्थानीय सरकारले यस्ता ठूलो भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माण गर्न सक्दैन र हुँदैन । यस्ता पूर्वाधारहरूको आयआर्जनले

आफ्नो क्षेत्रको गरिबी निवारणमा काम गर्न सकोस् । स्थानीय सरकारलाई यस्ता संरचनालाई सञ्चालन गर्दा बरू छोटो समयका लागि अवधि तोकेर वित्तीय सहयोग जरूरी पर्‍यो भने संघीय सरकारले सहयोग गर्न तयार हुनुपर्छ । तर यो आवधिक हुनुपर्छ ।

सैद्धान्तिक रूपमै भन्ने हो भने त जहाँ जहाँ यस्ता विशिष्ट पूर्वाधारहरू बनाउनुपर्ने हो त्यस्तो काममा स्थानीय सरकारसँग पहिला नै सल्लाह गरेर निर्माण गर्नुपर्ने हो । तर हाम्रो संघले यस्तो संघीयताको अभ्यास गर्न खोज्दैन । संघलाई आफू धेरै ठूलो र ज्ञानी लाग्छ । उसले शक्तिको डोजर चलाउँछ । संघीयतामा केन्द्रको डोजर प्रदेश र स्थानीय सरकारमाथि चलाउने होइन । संघ त एक खालको प्रदेश र स्थानीय सरकारको सहजकर्ता हो । तर आजको दिनमा पनि केन्द्रीय मानसिकतामा उभिएको संघलाई स्थानीय सरकार र प्रदेश सरकारलाई डन्डा चलाउन नै रहर छ ।

अहिले नै यो सबै कुरा लयमा आउन सक्दैन । कम्तीमा यस्ता संरचनाहरू स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण गर्दै गइयो भने यसले लयमा ल्याउँछ । यस्ता विशिष्ट भनिएका संरचनाहरू स्थानीय सरकारको प्राथमिकतामा थिएनन् होलान् । स्थानीय सरकारको प्राथमिकता अर्कै थियो होला । अहिले विशिष्ट संरचनाहरूको विशिष्ट बाटो भनेको स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण नै हो । बरू स्थानीय सरकारका लागि यो झन्झट भने छ । आवश्यकताभन्दा बाहिरको कुरा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने बेकारको काम छ । तर स्थानीय सरकारले पनि झन्झटको कोणबाट नसोचेर सकारात्मक कोणबाट सोच्नु जरूरी छ । जे भयो भयो अब यस्तो नहोस् भन्ने दृष्टिकोण लिनुपर्छ । यस्ता संरचनाहरूको उपयोगको नीति लिनुपर्छ ।

हामी संघीयताको अभ्यासमा छौं । संघीयताको एउटा मूल मर्म के हो भने विकास थोपर्ने कुरा होइन, यस्ता विशिष्ट भनिएका संरचनाहरू माथिबाट थोपरिएका हुन् । यो विकासको उल्टो बाटो हो । अब हामीले विकासको बाटोलाई

सुल्ट्याउनुपर्छ । विकासको बाटो सुल्टिए समुदायले आफ्नो हित हेरेर आफ्ना एजेन्डाहरू प्रस्तुत गर्दछ । त्यस्ता एजेन्डालाई प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले कार्यान्वयन र वकालत गर्दछन् । संघीय सरकारले समुदाय, स्थानीय सरकार र प्रदेश सरकारको भावनाबमोजिम विकासको प्रक्रिया अगाडि बढाउँछ । विकास कोच्याउने विषय होइन । माथिबाट तल कोसेली दिने विषय पनि होइन । आवश्यकता र सन्दर्भलाई विश्लेषण गरी सामुदायिकताको जगलाई बलियो बनाउँदै जाने हो । यो प्रक्रियाले हामीलाई सही गन्तव्यमा पुर्‍याउँदैन ।

विकासलाई अब संघीयताको लयमा नसोच्ने हो भने केन्द्रीयताले जे खराब परिणामहरू निकालेका थिए, हामी ती परिणामहरू दोहोर्‍याएर पीडित हुनेछौं । संघीयताको एउटा मूल लक्ष्य विकासको पद्धतिमाथिको पुनर्विचार हो । अझ सोझो भन्ने हो भने हिजो हामी माथिबाट तल विकास गरिदिने प्रक्रियामा थियौं, संघीयताले उल्ट्याउने मान्यता राख्छ । उल्ट्याउने मान्यता भनेको तलबाट विकासका मान्यता, रणनीति र क्रियाकलाप तय गर्ने हो । माथिले त त्यसलाई सहयोग गर्ने मात्रै हो ।

संघीयता भन्नुको अर्थ केवल तीन तहका सरकार मात्रै होइन, विकासको मान्यताको रणनीतिको फेरबदल पनि हो । यी संरचनाहरू निजी क्षेत्रलाई जिम्मा लगाउने कुरा ठूलो ठट्टा हो । संघीयताको अपमान हो । *(कान्तिपुर)*

आमाको नाममा नागरिकताको सकस

मेघराज शंकर

नेपाल सरकारले हालै नागरिकता ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको विधेयकलाई प्रतिनिधिसभामा दर्ता गरेको छ । ऐनको संशोधित प्रावधानले मूलतः आमाको नामबाट नागरिकता प्राप्त गर्न सहज हुने अपेक्षा गरिएको छ । नागरिकताको विषयमा आवाज उठाउँदै आएका राजनीतिक नेता र सो विषयमा बहस तथा पैरवी गरिरहेका विभिन्न संघसंस्था यसबाट उत्साहित भएका छन् भने हालसम्म नागरिकता नपाएर प्रताडित भएका व्यक्तिमा आशा पलाएको छ । नागरिकताका सवालमा सुनिश्चित गरिएका अपर्याप्त वैधानिक प्रावधान, कानुनमा रहेको अस्पष्टता र कमजोर नागरिकता प्रशासनका कारण आमाको नाममा नागरिकता प्राप्त गर्न अझै पनि अपेक्षाकृत रूपमा सहज बन्ने अवस्था भने छैन ।

नेपालको संविधानले कुनै पनि नेपाली नागरिकलाई नागरिकताबाट वञ्चित नगरिने उल्लेख गर्दै नागरिकतासम्बन्धी अधिकारको सुनिश्चित गरेको छ । संविधानमा महिला र पुरूष दुवैको वंशीय अधिकार उल्लेख छ । संविधानको धारा १२ मा वंशीय आधार तथा लैंगिक पहिचानसहितको नागरिकतासम्बन्धी व्यवस्था छ । जसअनुसार वंशजका आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्ने व्यक्तिले निजको आमा वा बाबुको नामबाट लैंगिक पहिचानसहितको नेपालको नागरिकताको प्रमाणपत्र पाउने उल्लेख छ । वंशजको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्ने व्यक्तिलाई आमा वा बाबुको थर र ठेगानामध्ये निजले रोजेको थर र ठेगाना उल्लेख गरी नागरिकता दिन सकिने व्यवस्था पनि संविधानमा छ । तर, संविधानले विवाह सम्बन्धका आधारमा महिला र पुरूषको वंशीय हैसियत फरक गरेको छ र बाबुलाई मात्र वंश स्वीकार गरेको अवस्था छ । नेपाली नागरिक बाबु र विदेशी महिलाबाट जन्मेका सन्तानले वंशजको नेपाली नागरिकता पाउने, तर नेपाली नागरिक आमा र विदेशी नागरिक बाबुबाट जन्मेका सन्तानले वंशजको नागरिकता नपाई अंगीकृत नागरिकता पाउने व्यवस्था गरेर वैवाहिक सम्बन्धकै आधारमा महिलालाई वंशीय हकबाट विमुख गरिएको छ । यस प्रकारको संवैधानिक प्रावधानले गर्दा वंशजको नागरिकता प्राप्त गर्न बाबु नेपाली नागरिक हुनैपर्ने प्रतिबन्धात्मक व्यवस्था गरेको छ । यो संवैधानिक व्यवस्था संविधानको धारा ३८ को महिलाको हकअन्तर्गत प्रत्येक महिलालाई लैंगिक भेदभावविना समान वंशीय हक हुनेछ भन्ने प्रावधानसँग विरोधाभाषी मात्र छैन, महिलाको अधिकारका सवालमा विभेदकारीसमेत छ । आमाका नामबाट वंशजको नागरिकता दिलाउन नसक्नुमा यो एउटा ठुलो संवैधानिक अवरोध हो ।

हालै संसद्मा प्रस्तुत विधेयकमा नेपाल नागरिकता ऐन ०६३ को दफा ३, ४, ५, ८ र १८ लाई संशोधन गरी आमाका नामबाट नागरिकता र जन्मको आधारमा नागरिकता लिने प्रक्रियालाई सहज गराउने गृह मन्त्रालयका सचिवलाई थप उत्तरदायी बनाउने अधिकार प्रत्यायोजनका विषयमा लचकता अपनाई सेवा प्रवाहलाई समेत समेट्न खोजेको देखिन्छ । विधेयकमा प्रस्ताव गरिएका दुईवटा प्रावधानले आमाको नामबाट नागरिकता दिने विषयलाई सहज बनाउने भनिएको छ । पहिलो नेपाल नागरिकता ऐन २०६३ को दफा ३ मा संशोधन गरी कुनै व्यक्तिको जन्मदर्ता वा शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र वा अन्य कुनै प्रमाणपत्रमा बाबुको नाम उल्लेख भए पनि निजको बाबुको अन्य पहिचान नखुलेको र हाल सम्पर्कमा नरहेको भनी निजले स्वघोषणा गरेमा त्यस्तो व्यक्तिको बाबुको पहिचान नभएको मानिनेछ र निजले वंशजका आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्ने उल्लेख छ । दोस्रो दफा (५) मा संशोधन गरी नेपालको नागरिक आमाबाट विदेशमा जन्म भई नेपालमा बसोवास गरेको, विदेशको नागरिकता वा राहदानी नलिएको र बाबुको पहिचान नभएको व्यक्तिले तोकिएबमोजिम स्वघोषणा गरेमा अंगीकृत नेपाली नागरिकता प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसले वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा यौन हिंसामा परेका महिलाले जन्माएका सन्तानलाई नागरिकता दिलाउने कानुनी आधार स्पष्ट गरेको छ ।

सरसर्ती हेर्दा नागरिकता ऐनमा गरिएको संशोधन प्रस्तावले आमाको नामबाट नागरिकता दिन सहजजस्तो देखिएको छ । त्यसैले, यो व्यवस्था लागू भएपश्चात् आमासँग रहेका सन्तानले नागरिकताविहीन हुनुनपर्ने भनी प्रचार गरिएको छ । यसमा स्पष्ट के छ भने बाबुको पहिचान नभएको व्यक्तिलाई आमाको नामबाट वंशजको नागरिकता दिन ऐन संशोधन नभए पनि विद्यमान व्यवस्थाले रोकेको छैन, तर बाबु विदेशी भएको पहिचान भएका र बाबु सम्पर्कमा नभएको व्यक्तिलाई यो व्यवस्थाले समेट्न सक्दैन । कुनै व्यक्तिले बाबु सम्पर्कमा नभएको स्वघोषणा गरेपछि नागरिकता जारी गर्ने अधिकारीले आधिकारिकता पुष्टि गर्दा बाबु विदेशी रहेछ भने वंशजको नागरिकता दिन मिल्दैन, अंगीकृत नागरिकता दिन सकिन्छ । अर्कातर्फ विदेशी बाबु हुँदाहुँदै सम्पर्कमा नरहेको वा पहिचान नभएको भनेर स्वघोषणा गरेमा झुटा विवरण पेस गरेको कसुरमा सजायको समेत व्यवस्था भएकाले बाबुको राष्ट्रियता यकिन हुनैपर्ने अवस्था छ ।

यसका साथै, नेपालको नागरिक आमाबाट विदेशमा जन्म भई नेपालमा बसोवास गरेको, विदेशको नागरिकता वा राहदानी नलिएको र बाबुको पहिचान नभएको व्यक्तिलाई अंगीकृत नेपाली नागरिकता प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको भए पनि यो प्रावधानबमोजिम नागरिकता लिनु सर्वसाधारणको पहुँचबाहिर हुनेछ । किनकि, नेपाल नागरिकता नियमावली २०६३ अनुसार नेपाली आमा र विदेशी बाबुको सन्तानलाई दिइने अंगीकृत नागरिकता गृह मन्त्रालयबाट मात्र जारी गर्ने व्यवस्था छ । नियमावलीमा संशोधन गरेर यस्तो अंगीकृत नागरिकता जिल्ला प्रशासनबाटै जारी हुने व्यवस्था गरिएन भने ऐनको संशोधित व्यवस्थाले राजनीतिक खपत त होला, तर नागरिकले ऐनमा भनेजसरी न त वंशजको नागरिकता पाउँछन् न त अंगीकृत नै । सर्वसाधारण नागरिकका लागि अंगीकृत नागरिकता लिन सिंहदरबारमा रहेको गृह मन्त्रालय कति सहज र पहुँचयोग्य होला, सहजै अनुमान लगाउन सकिन्छ ।

आमाको नामबाट नागरिकता दिने विषयमा संविधानभन्दा ऐनमा कडाइ गर्ने, ऐनभन्दा नियमावलीमा जटिलता थप्ने र नियमावलीमा भन्दा अधिकार प्राप्त अधिकारीको स्वविवेकीय अधिकारले झन् कठिनाइ उत्पन्न गराइरहेको अवस्था छ । कुनै पनि व्यक्तिको आमा वा बाबु नेपालको नागरिक रहेछ भने त्यस्तो व्यक्तिले वंशजको नागरिकता पाउने भन्ने संविधानको नागरिकतासम्बन्धी मूल मर्म र वंशजका आधारमा नागरिकता लिने व्यक्तिलाई आमा वा बाबुको ठेगानामध्ये निजले रोजेको थर र ठेगाना उल्लेख गरी नागरिकता दिन सकिने व्यवस्था आमाको ठेगानाबाट नागरिकता जारी गर्ने विषयलाई नियमावलीले समेट्न सकेको छैन । नागरिकता जारी गर्दा बाबुको ठेगानाको स्थानीय तहबाट सिफारिस भई सोही ठेगानाको जिल्लाबाट जारी गर्ने अभ्यास छ ।

यसका अतिरिक्त आमाको वैवाहिक सम्बन्धका आधारमा वंशजको नागरिकता प्राप्त गर्न बाबु चाहिँ नेपाली नागरिक हुनैपर्ने अवस्था सिर्जना गरिएको छ । कुनै पनि व्यक्तिको आनुवंशिक बनोटमा बाबु र आमाको बराबर योगदान हुन्छ भन्ने प्राकृतिक तथा जैविक नियमलाई बेवास्ता गर्दै रगतको नाताका आधारमा दिने वंशजको नागरिकतामा बाबुको मात्र भूमिकालाई मान्यता दिइएको छ । यस्तो व्यवस्था प्राकृतिक एवं जैविक नियमविपरीत देखिन्छ । यससँगै संविधान र नागरिकता ऐनमा भएको नेपाली आमा र विदेशी बाबुबाट जन्म भई नेपालमै बसोवास गरेको व्यक्तिलाई अंगीकृत नागरिकता दिन सक्ने विधायिकी मनसायलाई बंग्याएर नेपाल नागरिकता नियमावलीमा यस्तो अंगीकृत नागरिकता गृह मन्त्रालयले जारी गर्ने प्रावधान राखेर संविधान र ऐनको व्यवस्थालाई नियमावलीले काट्ने, खुम्च्याउने गरिएको छ । कानुन निर्माणका क्रममा प्रत्यायोजित विधायनले विधायिकी कानुन र मनसायलाई अवमूल्यन गरेका कारण नागरिकता प्राप्तिमा कठिनाइ उत्पन्न भएको छ । नागरिकता जारी गर्ने विषयमा प्रत्यायोजित विधायनसँगै नागरिकता जारी गर्ने अधिकारीको स्वविवेकीय अधिकार तथा निर्णय पनि महत्वपूर्ण छ । नेपाल नागरिकता ऐन तथा नियमावलीले नागरिकता जारी गर्ने अधिकार प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई दिएको छ । त्यसैले, स्पष्ट कानुनी व्यवस्था हुँदाहुँदै पनि प्रमुख जिल्ला अधिकारी (प्रजिअ) को कार्यानुभव, निर्णय गर्ने क्षमता, कानुनप्रतिको बुझाइको स्तरका कारण नागरिकले नागरिकता प्राप्त गर्न सक्ने या नसक्ने विषय निर्भर हुन्छ । कतिपय प्रजिअको कमजोर कार्यक्षमताका कारण नागरिकले हैरानी व्यहोर्ने तथा नागरिकताबाट वञ्चित हुनुपर्ने अवस्था विद्यमान छ । प्रायः जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा नागरिकतासम्बन्धी जटिल प्रकृतिको निवेदन दर्ता नै हुँदैन । यो भएन, त्यो भएन भनेर ओठे जवाफ नै फर्काउने गरिएको छ । कानुनतः सम्बन्धित कार्यालय वा अधिकारीलाई सम्बोधन गरेर पेस गरेको निवेदन दर्ता गर्नु कार्यालयको दायित्व हो । निर्णय पन्छाउनु पनि गलत निर्णय गर्नुजत्तिकै अनुचित कार्य हो भनेर स्वविवेकीय अधिकार प्राप्त अधिकारीलाई उत्तरदायी नबनाएसम्म असल कानुन बने पनि कार्यान्वयन पक्ष कमजोर नै रहन्छ ।

नागरिकता ऐनले प्रजिअले नागरिकतासम्बन्धी समस्या पन्छाउन सक्ने तथ्य दृष्टिगत गरेरै नागरिकताका लागि प्राप्त भएको निवेदन बुझी नागरिकता पाउन अयोग्य भएमा कारणसहित जानकारी दिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यो कानुनी व्यवस्था धेरै प्रजिअले पालना गर्दैनन् । वंशजको नागरिकताका लागि वंशजको प्रमाण कागजात पेस गर्न नसक्नेका लागि कानुनले व्यवस्था गरेको प्रक्रियाबाट नागरिकता दिन धेरै प्रजिअ तर्किने वा पन्छाउने गर्छन् ।

अधिकांश जिल्लामा प्रजिअ खटाउँदा कार्यानुभव भएको वा निर्णय क्षमता भएको भन्दा पनि राजनीतिक पहुँच वा शक्तिका भरमा खटाउने गरिएको छ । पछिल्ला दिनमा प्रजिअ पद राजनीतिक पदजस्तै भएको छ । यसले गर्दा गृह प्रशासनको अनुभव नै नभएका, नागरिकताको व्यावहारिक ज्ञान कम भएका व्यक्तिलाई समेत प्रजिअको जिम्मेवारीमा पठाउने गरिन्छ । त्यसरी पठाइएका प्रजिअले जटिल प्रकृतिका नागरिकताका विषयमा निर्णय गर्न नसक्नु स्वाभाविक हो । यसले गर्दा मुख्यतः आमाको नामबाट नागरिकता लिनुपर्ने, तीन पुस्ताको विवरण पेस गर्न नसक्नेलगायत व्यक्ति नागरिकताबाट वञ्चित हुनुपर्ने र नागरिकता प्राप्त गर्दा नागरिकले अनेक हैरानी व्यहोर्नुपरेको अवस्था छ ।

आमाको नाममा नागरिकता प्रदान गर्ने विषयलाई महिला अधिकारको सौदाबाजी र राष्ट्रियताको परिधिको दृष्टिकोणले मात्र हेर्नु हुँदैन । प्राकृतिक एवं जैविक नियमको स्वीकार्यता र नागरिकता प्राप्त गर्ने नागरिकको पूर्ण अधिकार सुनिश्चित गर्ने माध्यम हो । त्यसैले आमाको नाममा नागरिकता प्राप्त गर्ने अधिकारको पूर्ण सुनिश्चित गर्न कानुन संशोधनसँगै कार्यप्रणाली र सोचमा समेत परिवर्तन गर्नु आवश्यक छ । (नयाँ पत्रिका)

आम्दानी संकुचन हुँदा **टेलिकम सेवा प्रदायकको पुँजीगत लगानी** घट्दो

काठमाडौं । टेलिकम सेवाप्रदायक कम्पनीको आम्दानीमा निरन्तरको संकुचनको असर उनीहरूको पुँजीगत खर्चमा देखिएको छ। घट्दो आयसँगै पूर्वाधार निर्माणमा बजेट विनियोजन कम हुँदाको असर सेवा विस्तार तथा स्तरोन्नति तथा गुणस्तरीय सेवा प्रवाहलगायतमा देखिएको छ । साथै, कम्पनीको भविष्यसमेत सुखद नदेखिएको जानकारहरु बताउँछन् ।

कुनै समय कुल आम्दानीको झन्डै आधा रकम पूर्वाधार विकासमा खर्च गर्ने टेलिकम कम्पनीहरूले अहिले उक्त खर्चलाई १० प्रतिशतको हाराहारीमा सीमित गरेका छन् । ओभर द टप (ओटिटी) प्लेटफर्मलगायतका कारणले घट्दो आम्दानी, आवश्यक कानुनमा संशोधन नहुनु, चर्को नवीकरण शुल्क र सञ्चालनमा सहजीकरण नहुँदा टेलिकमले पूर्वाधारमा आवश्यक लगानी गर्न हिच्किचाइरहेको टेलिकम क्षेत्रका विज्ञहरूको बुझाइ छ ।

तथ्यांक हेर्दा टेलिकम कम्पनीहरूले सन् २००८ देखि २०१६ सम्मको अवधिमा पुँजीगत खर्चमा जोड दिएको देखिन्छ। यस अवधिलाई पुँजीगत खर्चका हिसाबले 'हाइपर ग्रोथ' भन्न सकिने विज्ञ बताउँछन् । नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणका पूर्वअध्यक्ष भेषराज कँडेल त्यो समय टेलिकम कम्पनीका लागि लगानीको समय थियो । पुँजीगत खर्चको अवस्था सन् २०१७ सम्म पनि राम्रै थियो । त्यसपछि भने आम्दानीसँगै आवश्यक पुँजीगत खर्च पनि घट्न थालेको उनको बुझाइ छ ।

हाल सञ्चालनमा रहेको दुईवटा टेलिकम कम्पनीको आर्थिक वर्ष ०७३/७४ मा रू. ९७ अर्ब ३० करोड थियो । आव ०७४/७५ मा आइपुग्दा एक दशमलव ४४ प्रतिशतले बढेर रू. ९८ अर्ब ७१ करोड पुगेकामा त्यसयता आम्दानी निरन्तर ओरालो लागेको छ । नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकणका अनुसार आव ०७४/७५ को तुलनामा आव ०७९/८० मा आइपुग्दा करिब २६ प्रतिशतले ओरालो लागेर रू. ७३ अर्ब १४ करोडमा सीमित भएको छ ।

निरन्तरको लगानी

टेलिकम व्यवसाय अन्य क्षेत्रहरूको तुलनामा बढी पुँजीगत खर्च हुने क्षेत्रमा पर्छ । गुणस्तरीय सेवा प्रवाह, पूर्वाधार निर्माण, मर्मत तथा स्तरोन्नति, बिटिएस निर्माण, फाइबर अप्टिकल केबल, डाटा सेन्टर, स्पेक्ट्रम शुल्कमा निरन्तर ठुलो खर्च भइरहेको हुन्छ । टेलिकम सेवाका लागि रेडियो स्पेक्ट्रमबापत नेपास सरकारलाई शुल्क तिर्नुपर्ने हुन्छ, जुन निकै महँगो पर्छ । फोर जी र फाइभ जीलगायतका सेवा प्रवाहका लागि नयाँ स्पेक्ट्रम आवश्यक पर्छ । यसले पुँजीगत खर्च ह्वात्तै बढाउँछ ।

प्राधिकरणका पूर्वअध्यक्ष कँडेल टेलिकम क्षेत्रमा पुँजीगत खर्चको माग निरन्तर हुने बताउँछन् । 'टेलिकम क्षेत्रमा हुने प्रविधिको विकास, सेवा विस्तार तथा गुणस्तर सुधारको काम निरन्तर चलिरहने भएकाले यसमा लगानी पनि प्रत्येक वर्ष आवश्यक छ, थ्री जीबाट फोर जी र त्यसबाट फाइभ जी प्रविधि ल्याउँदा कम्पनीहरूले ठुलो लगानी ल्याउनुपर्ने हुन्छ तर आम्दानी नै नभएपछि सोही अनुसारको लगानी भने ल्याउन नसकिरहेको देखिन्छ,' उनले भने । उनका अनुसार फाइभ जीका सेवाका लागि फोर जीको तुलनामा कम्तीमा तीन गुणा बढी खर्च हुन्छ । 'नेपाल टेलिकमले रू. १९ अर्ब खर्चेर फोर जी सेवा विस्तार गरेको थियो, फाइभ जीको हकमा त्यो झन्डै रू. ६० अर्ब पुग्न सक्छ,' उनले भने, 'फाइभ जी मात्रै होइन सेवा विस्तार र पूर्वाधार मर्मतसम्भारको खर्च धान्न अहिलेको आम्दानीले टेलिकम कम्पनीलाई समस्या हुन्छ ।'

टेलिकम क्षेत्रमा पूर्वाधारको आयु

औसत ५ देखि ७ वर्ष मात्रै हुने भएकाले पुँजीगत खर्च निरन्तर भइरहने उनको भनाइ छ । 'यो यस्तो क्षेत्र हो, जहाँ पुँजीगत खर्च निरन्तर भइरहेको हुन्छ, एकपटक लगानी गरेर ढुक्क हुने अवस्था रहँदैन', पूर्वअध्यक्ष कँडेलले भने, 'सेवा विस्तार, नयाँ प्रविधिमा लगानी, स्पेट्रम, पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भारका लागि बर्सेनि ठुलो बजेट विनियोजन गर्नुपर्छ ।'

दूरसञ्चारविज्ञ विशाल उपाध्याय टेलिकम क्षेत्रमा पुँजीगत खर्चको माग बढे पनि सोअनुसारको आम्दानी बढ्न नसकेको बताउँछन् । यो क्षेत्रमा अहिले पनि आम्दानीको १५ देखि २० प्रतिशत रकम पुँजीगत क्षेत्रमा गर्नुपर्ने अवस्था छ । जब कि उत्पादनमूलक क्षेत्रमा पाँचदेखि १० प्रतिशत, प्रविधि (हार्डवेयर तथा क्लाउड) मा पाँचदेखि १० प्रतिशत, रिटेल क्षेत्रमा दुईदेखि पाँच प्रतिशत र बैंकिङ क्षेत्रमा आम्दानीको एकदेखि पाँच प्रतिशत मात्रै पुँजीगत खर्च गरे पुग्छ ।

अर्थतन्त्रमा असर

पुँजीगत खर्च कम हुँदाको प्रभाव मुलुकको कुल ग्राईस्थ उत्पादनमा पनि पर्छ । विश्व बैङ्कको एक अध्ययनले पनि इन्टरनेट लगानीमा हुने प्रत्येक १० प्रतिशतको वृद्धिले १.३ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हुने देखाएको छ । आम जनसमुदायसम्म इन्टरनेट सेवा पुगेपछि यसको प्रभावबाट थप आर्थिक वृद्धि हुने उक्त फ्रेमवर्कमै उल्लेख छ । तर टेलिकम कम्पनीहरूको घट्दो पुँजीगत लगानीका कारण अपेक्षाकृत रूपमा इन्टरनेटको पहुँच विस्तार हुन नसक्ने देखिन्छ । तर लगानी नै घट्दो भएपछि त्यसले जिडिपीमा गर्न सक्ने योगदान बढ्न सक्ने देखिन्न ।

तथ्यांकअनुसार सन् २०१६ मा मुलुकको अर्थतन्त्रमा कूल तीन दशमलव नौ प्रतिशत टेलिकम क्षेत्रको योगदान रहेकामा सन् २०२३ मा आइपुग्दा एक दशमलव आठ प्रतिशतमा सीमित भएको छ । टेलिकम क्षेत्रको जिडिपीमा योगदान सन् २०१७ मा तीन दशमलव चार प्रतिशत, सन् २०१८ मा तीन प्रतिशत, सन् २०१९ मा दुई दशमलव सात प्रतिशत, सन् २०२० मा दुई दशमलव चार प्रतिशत, सन् २०२१ मा दुई दशमलव दुई र सन् २०२२ मा एक दशमलव नौ प्रतिशतमा सीमित भएको छ ।

टेलिकम क्षेत्रको आम्दानी मात्रै होइन, यसबाट राज्यले पाउँदै आएको राजस्वमा पनि कमी आएको छ । आव ०७६/७७ मा नेपाल टेलिकम र एनसेलले समग्रमा रू ६७ अर्ब ४८ करोड राजस्व बुझाएकामा आव ०७९/८० मा आइपुग्दा रू २० अर्बले घटेर आएर रू ४७ अर्बमा सीमित भएको छ । नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणका पूर्ववरिष्ठ निर्देशक आनन्दराज खनाल तत्काले कानुनमा संशोधन नगर्ने हो भने टेलिकम कम्पनीहरु संकटमा पर्ने बताउँछन् । 'टेलिकम कम्पनीहरूको आम्दानी निरन्तर घट्दो छ, यसको अर्थ उनीहरु संकटमा पर्दैछन् भन्ने हो, खर्च बढिरहने, तर आम्दानी कम हुँदै जाने हो भने यसले टेलिकम क्षेत्रलाई राम्रो गर्दैन,' उनले भने, 'सरकारले तत्कालै उनीहरूका समस्या सम्बोधन नगर्ने हो भने समस्या सिर्जना हुन्छ ।'

खनाल कुनै एउटा टेलिकमले पुँजीगत खर्च गर्दाको फाइदा उक्त कम्पनीका लागि मात्रै नभई समाजका सबै वर्गलाई हुन्छ । जस्तै एउटा टेलिकमको टावर राख्दा मात्रै पनि घरधनीले मासिक रूपमा भाडा पाउँछन्, राज्यले कर पाउँछ, त्यसबाहेक आम नागरिकले टेलिफोन र इन्टरनेटको सेवा पाउँछन् । टेलिफोन र इन्टरनेटका माध्यमबाट हुने लाभ त छँदै छ । त्यसैले पूर्वाधारमा लगानी गर्नका लागि पनि कम्पनीहरूले पहिले कमाउनु जरूरी भएको उनको बुझाइ छ । पूर्वनिर्देशक खनाल अहिले बजारमा तेस्रो टेलिकम कम्पनीको सम्भावना भए पनि टेलिकम कम्पनीहरूको घट्दो आय र बढ्दो खर्चका कारण तत्काल नै नयाँ प्रतिस्पर्धी आउनेमा भने शंका रहेको बताउँछन् ।

नेपाल टेलिकमका प्रबन्ध निर्देशक संगीता पहाडी नयाँ बन्न लागेको दूरसञ्चार ऐनको मस्यौदामा आफूहरूले यस प्रकारको समस्या समाधान हुने गरी सुझाव दिएको बताउँछिन् । उनका अनुसार नयाँ ऐनमार्फत आवश्यक संशोधन नहुने हो भने टेलिकम कम्पनीहरु समस्यामा पर्छन् । 'टेलिकम क्षेत्रले अहिले भोगिरहेका समस्या समाधानका लागि नयाँ ऐन निर्माण जरूरी छ, हामीले यसमा आवश्यक सुझाव पनि दिइसकेका छौं, नयाँ ऐन निर्माणपछि अहिलेका अधिकांश समस्या समाधान हुनेछ भन्ने विश्वास छ,' उनले भनिन् ।

टेलिकम सेवा प्रदायक एनसेलका अनुसार अहिले टेलिकम कम्पनीहरूको कुल आम्दानीको तुलनामा पुँजीगत खर्च बढी गर्नुपर्ने अवस्था छ । कुल आम्दानीको ४८ प्रतिशत राजस्व विभिन्न शीर्षकमा सरकारलाई बुझाउनु पर्छ । तेह्र प्रतिशत मूल्य अभिवृद्धि कर, १० प्रतिशत सेवा शुल्क र दुई प्रतिशत स्वामित्व कर गर्दा कुल २१ दशमलव २ प्रतिशत करमै जान्छ । बाँकी रकमबाट सञ्चालन खर्च, स्पेक्ट्रम शुल्क, रोयल्टी शुल्क र ग्रामीण दूरसञ्चार कोषमा बुझाउनुपर्ने चार प्रतिशत रकम कटौती गर्दा रकम ३८ प्रतिशत रकम बचत हुन्छ । त्यसबाट लागत कट्टा, वित्तीय खर्च, अनुमतिपत्र नवीकरण शुल्क र किस्ता ऋणको तिर्दा औसतमा आठ प्रतिशत मात्रै रकम बाँकी रहन्छ । त्यसमा पनि संस्थागत कर तिरेपछि पाँच प्रतिशत रकमलाई नाफा मान्न सकिन्छ ।

'केही वर्षअघिसम्म पाँच प्रतिशत भए पनि रकममा ठूलो थियो, टेलिकम सेवा प्रदायकको आम्दानी नै करिब रू. एक खर्ब थियो तर अहिले आम्दानी नै झन्डै २५ प्रतिशतले ओरालो लागिसकेको छभने आगामी वर्षमा अझ घट्ने अध्ययनले देखाएको छ,' दूरसञ्चार विज्ञ उपाध्यायले भने । टेलिकम कम्युनिकेसन पनि खानेपानी, विद्युत्, फोहोर व्यवस्थापनलगायत जस्तै सार्वजनिक सेवा भएको उल्लेख गर्दै उनले मुद्रास्फीतिकै आधारमा शुल्क वृद्धि गर्न आवश्यक रहेको बताउँछन् । यद्यपि अन्य सेवामा जस्तो यस टेलिकम कम्पनीहरूले भने हालसम्म मुद्रास्फीतिकै आधारमा शुल्क वृद्धि पाएका छैनन् ।

खेलकुद

खराब लयमा महिला क्रिकेट टिम, **पाँचौं खेलमा नेपाल पराजित**

त्रिकोणात्मक महिला अन्तर्राष्ट्रिय टी–२० शृंखलाअन्तर्गत आफ्नो पाँचौं खेलमा नेपालमाथि नेदरल्यान्ड्सले १० विकेटको जित निकालेको छ । पूजा महतोले अर्धशतक बनाए पनि बलिङ फितलो हुँदा नेपालले शृंखलामा अर्को हार व्यहोरेको हो । बुधबार कीर्तिपुरस्थित त्रिवि क्रिकेट मैदानमा नेपालले प्रस्तुत गरेको १४६ रनको लक्ष्य नेदरल्यान्ड्सले १९.४ ओभरमा कुनै पनि विकेट नगुमाई पूरा गर्‍यो ।

जितसँगै नेदरल्यान्ड्सले शीर्ष स्थानमा रहँदै उपाधि जित्ने सम्भावनालाई जीवितै राखेको छ । नेपालको भने सम्भावना समाप्त भइसकेको छ ।

पाँच खेलमा तीन जितसँगै नेदरल्यान्ड्सले ६ अंक जोडेको छ । अब नेदरल्यान्ड्सले बिहीबार चार खेलमा आठ अंक जोडेको थाइल्यान्डको सामना गर्नेछ ।

यसअघि नेपालले नेदरल्यान्ड्ससँग २० र १५ रन तथा थाइल्यान्डसँग चार विकेट र पाँच रनको हार व्यहोरेको थियो । नेदरल्यान्ड्सले यसअघि थाइल्यान्डसँग आठ विकेट र १७ रनको हार व्यहोरेको थियो ।

नेदरल्यान्ड्सका लागि कालिसले ११ चौका र दुई छक्कासहित अविजित ९८ रन बनाइन् । उनलाई साथ दिएकी फेबे मोल्केनबोएरले ४९ बलको सामना गर्दा चार चौकासहित ४८ रनको पारी खेलिन् । शृंखलामा यो सबैभन्दा ठुलो रनको साझेदारी हो । नेपालकी सीता रानामगर सबैभन्दा महँगो बलर साबित भइन् । तीन ओभर बलिङ गरेकी सीताले २६ रन खर्चिइन् ।

यसअघि युवा ब्याटर पूजा महतोको अर्धशतकीय पारीप्रेरित नेपालले २० ओभरको समाप्तिमा चार विकेट गुमाउँदै १४५ रनको योगफल खडा गरेको थियो । पूजाले ५१ बलमा पाँच चौकासहित अविजित ६२ रनको योगदान गरिन् । शृंखलामा नेपाली खेलाडीको यो पहिलो अर्धशतक पनि हो । अन्तर्राष्ट्रिय टी–२० मा पूजाको यो दोस्रो अर्धशतक हो । यसअघि पूजाले गत वर्ष भएको एसिसी प्रिमियर कपमा माल्दिभ्सविरूद्ध अविजित ५९ रनको पारी खेलेका थिए ।

पूजाले कप्तान इन्दु वर्मासँग मिलेर तेस्रो विकेटका लागि ७८ रनको अर्धशतकीय साझेदारी गरिन् । इन्दुले पेभिलियन फर्किनुअघि ३७ बलमा पाँच चौकासहित ३९ रनको योगदान गरिन् । यसबाहेक रूविना क्षेत्रीले २० रन जोड्दा कविता जोशी सात रनमा अविजित रहिन् । ओपनर सम्झना खड्का र ममता चौधरीले दोहोरो अंकमा रन जोड्न सकेनन् । नेदरल्यान्ड्सका लागि आइरिस ज्विलिङले चार ओभरमा २५ रन खर्चिंदै सर्वाधिक दुई विकेट लिइन् ।

चर्च ब्वाइज बुढासुब्बा गोल्डकपको फाइनलमा

सानदार जितसँगै चर्च ब्वाइज युनाइटेड क्लब काठमाडौं बुढासुब्बा गोल्ड कपको फाइनलमा प्रवेश गरेको छ । भुटानको रोयल थिम्पु कलेज (आरटिसी) क्लबलाई ७–० को फराकिलो अन्तरमा पराजित गर्दै चर्च ब्वाइज युनाइटेडले २५औं संस्करणको अन्तर्राष्ट्रिय आमन्त्रण बुढासुब्बा गोल्डकपको फाइनलमा प्रवेश गरेको हो।

चर्च ब्वाइजका समीर तामाङ र अर्मान्ड भिदोङले ह्याट्रिक गरे। समीर तामाङले खेलको २१औं मिनेट ५६औं मिनेट र ८५औं मिनेटमा गोल गर्दै ह्याट्रिक पूरा गरे। यस्तै, अर्मान्ड भिदोङले खेलको २७औं मिनेट, ५०औं र ५२औं मिनेटमा गोल गर्दै ह्याट्रिक पूरा गरे। चर्च ब्वाइजका पदम भट्टराईले खेलको २९औं मिनेटमा गोल गरे। चर्च ब्वाइजले सुरूवातदेखि नै आरटिसीलाई दबाबमा राखेको थियो। खेलको २१औं मिनेटमा चर्च ब्वाइजका समीर तामाङले गोल गर्दै टिमलाई अग्रता दिलाएका थिए।

आरटिसीले सुरूवातमा नै अग्रता बनाउने सुनौलो अवसरमा गोल गर्न सकेन। खेलको १९औं मिनेटमा आरटिसीका नियन्दा योसेल वान भर्सेस वानमा गोल गर्न चुके। उनले गोल किपरलाई बिट गर्न खोज्दा असफल भए। त्यसपश्चात् आरटिसीले खेलमा त्यति राम्रो अवसर सिर्जना गर्न सकेन।

आरटिसीले पहिलो खेलमा राष्ट्रिय जागृति क्लब इटहरीलाई ४–१ को फराकिलो अन्तरले पराजित गर्दै उच्च मनोबलका साथ चर्च ब्वाइजविरूद्ध मैदानमा उत्रिएको थियो। चर्च ब्वाइज भने नेपाल पुलिस क्लबविरूद्ध १–० को संघर्षपूर्ण जित निकाल्दै सेमिफाइनलको यात्रा तय गरेको थियो ।

खेलको म्यान अफ द म्याच चर्च ब्वाइजका समीर तामाङ घोषित भए । उनलाई नगद १० हजार पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो। भोलिको खेल एनआरटी क्लब काठमाडौं र युकेएफसी भारतबिच दोस्रो सेमिफाइनल खेल हुनेछ । १९ माघमा सुरू भएको प्रतियोगिता २६ माघसम्म चल्नेछ । प्रतियोगिताको विजेताले १० लाख र उपविजेताले पाँच लाख नगद पुरस्कार प्राप्त गर्नेछन् । प्रतियोगितालाई गोर्खा ब्रुअरी प्रालिले मुख्य प्रायोजन गरेको छ ।

कर्पोरेट

● टेलिकममा सर्वसाधारणको सेयर २५ प्रतिशत पुऱ्याइने

सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री पृथ्वी सुब्बा गुरूङले नेपाल टेलिकमको सेयर संरचना परिवर्तन गरी सर्वसाधारणको उपस्थिति बढाउने घोषणा गरेका छन् । उनले चालू आर्थिक वर्ष ०८१/८२ मै टेलिकमको २५ प्रतिशत सेयर स्वामित्व सर्वसाधारणमा दिने बताएका हुन् । हाल टेलिकममा सरकारको ९२ र सर्वसाधारणको ८ प्रतिशत सेयर स्वामित्व छ । मंगलबार नेपाल टेलिकम स्थापनाको २१औँ वार्षिकोत्सव कार्यक्रममा बोल्दै मन्त्री गुरूङले कार्यसम्पादन प्रभावकारी बनाउन पनि सर्वसाधारणको स्वामित्व बढाउनुपर्ने देखिएको बताए । 'नेपाल टेलिकम सरकारी कम्पनी हो भन्नेबित्तिकै सर्वसाधारणमा यसको अपनत्व कम हुने देखिएको छ,' उनले भने, 'यसको कार्यसम्पादन प्रभावकारी बनाउन पनि सर्वसाधारणको स्वामित्व बढाउनुपर्ने देखिन्छ ।'

नेपाल स्टक एक्सचेन्जमा हाल टेलिकमको १८ करोड कित्ता सेयर सूचीकृत छ । मंगलबारसम्म टेलिकमको सेयर प्रतिकित्ता ९१० रूपैयाँमा किनबेच भएको थियो । टेलिकमको बजार पुँजीकरण एक खर्ब ६३ अर्ब ८० करोड रूपैयाँ कायम छ । टेलिकमको कुल चुक्ता पुँजी १८ अर्ब छ । आर्थिक वर्ष ०८०/८१ मा कम्पनीको कुल आय ४२ अर्ब ११ करोड रूपैयाँ र खुद मुनाफा ६ अर्ब २३ करोड छ । चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनामा टेलिकमले २० अर्ब १२ करोड आम्दानी गरेको थियो ।

नेपाल टेलिकम सरकारको स्वामित्वमा रहेका सार्वजनिक संस्थानमध्येकै गौरवशाली इतिहास बोकेको संस्था भएको मन्त्री गुरूङले उल्लेख गरे । उनले हाल दूरसञ्चार क्षेत्रमा बढ्दो चुनौतीसँगै नेपाल टेलिकमको समेत कार्यदक्षतामा सुधार गर्न आवश्यक रहेको बताए । उपभोक्ताको चाहनाअनुरूप सेवाहरूको आधुनिकीकरण, विकास र परिमार्जन गर्दै सबै स्थानमा फोरजी सेवा पुऱ्याउनुपर्ने उनको भनाइ थियो । सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयका सचिव तथा कम्पनी सञ्चालक समिति अध्यक्ष राधिका अर्यालले सर्वसुलभ रूपमा आमउपभोक्तालाई गुणस्तरीय दूरसञ्चार सेवा प्रवाह गर्ने क्रममा देशका भौगोलिक रूपमा अत्यन्त विकट र दुर्गम स्थानमा समेत सेवाको पहुँच विस्तार गर्ने नेपाल टेलिकमको योगदानको प्रशंसा गरिन् ।

नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणका अध्यक्ष भूपेन्द्र भण्डारीले दूरसञ्चार क्षेत्रमा नेपाल टेलिकम हालसम्म अग्रणी भूमिकामा रहेको उल्लेख गरे । आगामी दिनमा पनि अग्रणी स्थानमा रहेर सेवा प्रदान गर्न सक्षम रहोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गरे । सञ्चालक समितिका सदस्य (कर्मचारी प्रतिनिधि) लोकबहादुर कटवालले आमकर्मचारीको वृत्ति विकासको सुनिश्चितताको अवसरलाई खुला राख्न आग्रह गरे ।

नेपाल टेलिकमका प्रबन्ध निर्देशक संगीता पहाडी (अर्याल)ले कम्पनीको समग्र अवस्थाबारे जानकारी गराइन् । उनले कम्पनीले मुलुकका ७७वटै जिल्लामा फोरजी एलटिई प्रविधिमा आधारित मोबाइल र डेटा सेवा तथा अप्टिकल फाइबरमा आधारित एफटिटिएच सेवा सञ्चालनमा ल्याएपछि ग्राहक आधारमा निरन्तर वृद्धि भइरहेको बताइन् । उनले फोरजी डेटाको खपत उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भई हाल कुल मोबाइल डेटा खपतको ९० प्रतिशतभन्दा बढी हिस्सा फोरजी सेवाले ओगटेको बताइन् ।

ग्रामीण दूरसञ्चार विकास कोषमार्फत जडान भएका अप्टिकल फाइबर नेटवर्कहरूको सहप्रयोगको थालनी गरिएको, हाइवे नेटवर्क सुधारको कार्य निरन्तर अगाडि बढिरहेको र यथाशीघ्र फाइभजी प्रविधि भित्र्याउनेतर्फ प्राथमिकतासाथ कार्य भइरहेको समेत उनले बताइन् । साथसाथै, वार्षिकोत्सवको अवसरमा मंगलबारकै दिनदेखि भिओवाइफाई सेवा व्यावसायिक रूपमा सञ्चालनमा ल्याइएको जानकारी गराइन् ।

नेपाल टेलिकम एप र वेबसाइटमार्फत इ-सिम सहजै प्राप्त गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइएकाले ग्राहकले अब इ-सिम लिनका लागि काउन्टरसम्म धाउनुपर्ने अवस्थाको अन्त्य भएको जानकारी पनि दिइन् ।

उनले कम्पनीले शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक विकास, वातावरण संरक्षण, प्रकोप व्यवस्थापन, गरिबी निवारण, उद्यमशीलता र खेलकुदका क्षेत्रमा संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको बताइन् । सोहीअन्तर्गत ०८१ सालको एसइई परीक्षामा सहभागी हुने विकट क्षेत्रका सामुदायिक विद्यालयका दुई लाख विद्यार्थीलाई अनलाइन माध्यमबाट निःशुल्क शिक्षा सेवा उपलब्ध गराउन सहयोग गरेको उनले जानकारी दिइन् । आगामी दिनमा देशका तीन अन्तर्राष्ट्रिय र ३१ आन्तरिक विमानस्थलमा निःशुल्क वाइफाई सेवा उपलब्ध गराउने र इ-लाइब्रेरी सेवा उपलब्ध गराउने योजना रहेको उनको भनाइ छ ।

● सिटिजन्स बैंक र बाइकर्स क्याफेबिच समझदारी

सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल र बाइकर्स क्याफेबिच बैंकका ग्राहकलाई विशेष छुट दिने समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ ।

सो समझदारीपत्रमा हस्ताक्षरपश्चात् बैंकका कार्डवाहक र मोबाइल बैंकिङ ग्राहकले बाइकर्स क्याफेमा १५ प्रतिशतसम्मको आकर्षक छुट पाउनेछन् । यस किसिमको सहकार्यबाट बैंकका ग्राहक लाभान्वित हुनुका साथै नगद कारोबारबाट डिजिटल कारोबारतर्फ उत्प्रेरित हुने विश्वास बैंकले लिएको छ । विश्वकै प्रतिष्ठित अवार्ड 'बैंक अफ द इयर २०२४' बाट सम्मानित बैंकले केही समयअघि मात्र फोनपेसँगको सहकार्यमा नेपालमै पहिलोपटक 'सिटिजन्स फोनपे क्रेडिट कार्ड' सञ्चालनमा ल्याएको छ । साथै, मोबाइल बैंकिङ एपमार्फत नै सेयर आवेदन र सिआरएन नम्बर सेवा लिन सकिने सुविधा पनि ल्याएको छ ।

बैंकले देशभरका एक सय ९७ शाखा, एक सय ६२ एटिएम, तीन विस्तारित काउन्टर र ७४ शाखारहित बैंकिङ इकाइबाट सेवा प्रदान गर्दै आएको छ ।

● स्वावलम्बन लघुवित्तको नाफा ९४.२१ प्रतिशतले बढ्यो

स्वावलम्बन लघुवित्तको नाफा ९४.२१ प्रतिशतले बढेको छ । लघुवित्तले प्रकाशित गरेको चालू आर्थिक वर्षको दोस्रो त्रैमाससम्मको वित्तीय विवरणअनुसार नाफा ९४.२१ प्रतिशतले बढेको हो । यस अवधिमा लघुवित्तले आठ करोड सात लाख रूपैयाँ नाफा आर्जन गरेको छ । जबकि गत आवको सोही अवधिमा लघुवित्तले चार करोड १५ लाख रूपैयाँ नाफा आर्जन गरेको थियो ।लघुवित्तको अपरिष्कृत वित्तीय विवरणमा पुस मसान्तसम्म सञ्चालन आम्दानीसहित ब्याज आम्दानी पनि बढेको उल्लेख छ । लघुवित्तले गत आवको दोस्रो त्रैमाससम्म ८५ करोड ५६ लाख रूपैयाँ सञ्चालन आम्दानी गरेका यस अवधिमा ९४ करोड ३७ लाख ५० हजार रूपैयाँ कमाएको वित्तीय विवरणमा उल्लेख छ ।

त्यसैगरी, लघुवित्तले खुद ब्याजबापत ८० करोड रूपैयाँ कमाएको छ । यो गत आवको तुलनामा २०.०२ प्रतिशतले बढी हो । गत आवको सोही अवधिमा लघुवित्तले ६६ करोड ६६ लाख रूपैयाँ ब्याज आम्दानी गरेको थियो । साथै, लघुवित्तको सञ्चालन नाफा पनि बढेको छ । गत आवमा पाँच करोड ९३ लाख रूपैयाँ सञ्चालन नाफा गरेको लघुवित्तले पुस मसान्तसम्म भने ११ करोड ५२ लाख रूपैयाँ आर्जन गर्न सफल भएको छ । यो गत आवको सोही अवधिको तुलनामा ९४.०७ प्रतिशतले बढी हो । त्यसैगरी, वितरणयोग्य मुनाफा भने १० करोड १७ लाख रूपैयाँ छ । एक अर्ब ६५ करोड ६६ लाख चुक्ता पुँजी रहेको लघुवित्तको जगेडा कोषमा एक अर्ब ७२ करोड ६८ लाख रूपैयाँ सञ्चित रहेको छ । त्यस्तै, १४ अर्ब ८९ करोड ५० लाख रूपैयाँ निक्षेप संकलन गरेको लघुवित्तले १९ अर्ब ४८ करोड ६२ लाख रूपैयाँ कर्जा प्रवाह गरेको छ । समीक्षा अवधिमा लघुवित्तको प्रतिसेयर आम्दानी ९.७७ रूपैयाँ, प्रतिसेयर नेटवर्थ २१०.४३ रूपैयाँ र खराब कर्जा अनुपात ८.२८ प्रतिशत छ ।

● बार एसोसिएसन र डेभलपमेन्ट बैंकर्सको 'ब्रिजिङ बैंकिङ एन्ड ल' कार्यशाला

उच्च अदालत बार एसोसिएसन पाटन र डेभलपमेन्ट बैंकर्स एसोसिएसन नेपालको संयुक्त आयोजनामा 'ब्रिजिङ बैंकिङ एन्ड लअज : रोल्स एन्ड रेस्पोन्सिबिलिटिज अफ लिगल प्राक्टसिनर्स' विषयक कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न भएको छ । एसोसिएसनका अध्यक्ष विदुरप्रसाद ढुंगानाको अध्यक्षता र महान्यायाधिवक्ता रमेश बडालको प्रमुख आतिथ्यतामा सम्पन्न भएको उक्त कार्यशालामा बैंकिङविज्ञ बिएन घर्ती र अधिवक्ता प्रवीण पौड्यालले कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका थिए ।

कार्यशालामा वरिष्ठ अधिवक्ता तथा बैंकर्ससमेत गरी करिब चार सय पेसाकर्मी उपस्थित थिए । एसोसिएसनका अध्यक्ष ढुंगानाले कानुन व्यवसायीले बैंकिङसम्बन्धी प्राविधिक शब्द प्रस्ट नबुझ्दा सोहीअनुसार बहस गर्न अप्ठ्यारो पर्ने गरेको र पीडितपक्षलाई सोहीअनुसारको कानुनी सेवा प्रदान गर्दा अप्ठ्यारो महसुस भएकाले डेभलपमेन्ट बैंकर्स एसोसिएसन नेपालसँगको साझेदारीमा यो कार्यशालाको आयोजना गरिएको बताए ।

कर्जा प्रवाह गरी आर्थिक विकास गर्न, रोजगारी सिर्जना गर्न र सेवाग्राहीलाई आवश्यक बैंकिङ सेवा दिनका लागि हरदम प्रयास गर्दागर्दै र सरकारलाई अर्बौंको राजस्व र कर तिर्दै आए तापनि बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई अनावश्यक रूपमा विवादमा तान्ने गरिएको टिप्पणी गर्दै घर्तीले भने, 'अहिले बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जा बढ्दै गइरहेको छ । कर्जा निष्त्रिय वा खराब हुनेबित्तिकै बैंकिङ कसुर गरिएको भन्ने हुँदैन । त्यहाँनेर नियतलाई प्रस्ट रूपमा हेरिनुपर्छ । बैकिङसम्बन्धी प्राविधिक शब्द नबुझ्दा कतिपय नलगाउनुपर्ने मुद्दा लगाइएको छ । गलत अर्थ लगाएर मुद्दाको अभियोजन गर्ने गरिएको देखिएको छ ।'

घर्तीले घरजग्गा धितोलाई मात्र धितो ठान्ने गरिएको अवस्था पनि देखिएको बताउँदै घरजग्गा धितो मूल्यांकनका लागि मार्गदर्शन नभएकाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाबिच धितो मूल्यांकनमा एकरूपता नभएको जिकिर गरे । 'धितो लिलामी र सकार गर्दा बैंकले समस्या भोगिरहेका छन् । त्यस्ता प्रवृत्तिलाई निरूत्साहित गर्नुपर्छ,' उनले भने । अर्को कार्यपत्र प्रस्तोता अधिवक्ता प्रवीण पौड्यालले सहयोग प्राप्त हुनुपर्ने सरकारी निकायबाट बैंकहरूले आवश्यक सहयोग प्राप्त गर्न नसकेको, ऐनमा भएको व्यवस्था, सर्वोच्च अदालतले गरेका फैसलाको नजिर र नेपाल राष्ट्रले जारी गर्ने निर्देशनका बिच तादाम्यता मिलाउनु पर्ने आवश्यक्ता रहेको बताए ।

प्रमुख अतिथि महान्यायाधिवक्ता बडालले चेक अनादरसँग सम्बन्धित घटनामा मिलापत्र गर्ने, कर्जा चुक्ता गरिएको हकमा मुद्दा नलगाउने र असल नियतले कार्य गर्ने सम्बन्धित सबैलाई मुद्दाको झमेला पर्नबाट जोगाउन आफूहरु कटिबद्ध रहेको उल्लेख गरे । कार्यपत्रमाथि टिप्पणी गर्दै प्रमुख टिप्पणीकर्ता सर्वोच्च अदालतका पूव न्यायाधिश अनिल सिन्हाले समसामयिक विषयमा कार्यशालाको आयोजना गरिएकोमा दुवै आयोजकको प्रशंसा गर्दै कर्जा लिएपछि कर्जाको सही सदुपयोग गर्नुपर्ने र कर्जा तिर्नुपर्ने बताए ।

● गरिमा विकास बैंक र वात्सल्य नेचुरलबिच छुट सहकार्य

गरिमा विकास बैंक र वात्सल्य नेचुरल आइभिएफ प्रालिबिच छुट सम्झौता भएको छ । सम्झौतापत्रमा बैंकका क्षेत्रीय प्रबन्धक रमेश रिजाल र वात्सल्य नेचुरलका डिजिटल तथा मिडिया म्यानेजर नवीनले हस्ताक्षर गरेका हुन् ।

सम्झौतापश्चात् बैंकका सम्पूर्ण ग्राहकले वात्सल्यमा नेचुरल आइभिएफमा निःसन्तानसम्बन्धी उपचारको प्याकेजमा एकमुस्ट १० हजार रूपैयाँ, प्याथोलोजी परीक्षणमा १० र औषधिमा ५ प्रतिशत छुट प्राप्त गर्नेछन् । बैंकका खातावाल ग्राहक, डेबिट तथा क्रेडिट कार्डहोल्डरले वात्सल्य नेचुरलका सबै शाखाबाट छुट प्राप्त गर्न सकिने बैंकले जनाएको छ । पछिल्लो समयमा मानवीय जीवनशैलीमा आएको परिवर्तन, तनाव, खानपिन एवं बढ्दो उमेरले युवापुस्तामा वृद्धि हुँदै गइरहेको निःसन्तानपनको उपचारमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यसहित छुट सम्झौता गरिएको बताइएको छ ।

● आरबिबी मर्चेन्टको वार्षिकोत्सव : उत्कृष्ट डिम्याट खाता खोल्ने १० शाखा सम्मानित

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको सहायक कम्पनी आरबिबी मर्चेन्ट बैंकिङले १०औँ वार्षिकोत्सव मनाएको छ । सञ्चालक समिति अध्यक्ष सरस्वती अधिकारीको सभापतित्वमा वार्षिकोत्सव मनाइएको हो । सोही अवसरमा उत्कृष्ट हितग्राही (डिम्याट) खाता खोल्ने १० शाखा प्रमुख पनि सम्मानित भएका छन् । खाता खोल्ने राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका बानेश्वर, कीर्तिपुर, इटहरी, चरिकोट, ललितपुर, नक्साल, सल्लेरी, सुर्खेत, हेटौँडा, बालाजु शाखाका शाखा प्रमुखलाई सम्मान गरिएको थियो । त्यसैगरी, संस्थाका दुईजना उत्कृष्ट कर्मचारीलाई सम्मानपत्रका साथै नगद पुरस्कारले सम्मान गरिएको पनि कम्पनीले जनाएको छ ।

कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि नेपाल धितोपत्र बोर्डका कार्यकारी निर्देशक नवराज अधिकारी, विशेष अतिथिहरु राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत देवेन्द्ररमण खनाल, सिडिएस एन्ड क्लियरिङका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत प्रवीण पन्दाकलगायतको उपस्थिति थियो ।

कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत बद्रीप्रसाद प्याकुरेलले नौ वर्षमा भएका कार्यप्रगति विवरण पेस गरेका थिए । विवरणअनुसार आव ०७३/७४ मा ०.३५ रूपैयाँ इपिएस (प्रतिसेयर आम्दानी) रहेकोमा आव ०८०/८१ मा बढेर १९.०७ रूपैयाँ कायम भएको छ । त्यस्तै, आव ०७३/७४ मा १००.७५ रूपैयाँ नेटवर्थ रहेको आरबिबी मर्चेन्ट कम्पनी गत आवसम्म १२८.०५ रूपैयाँ पुगेको छ । साथै, कम्पनीले कुल आयमा आर्थिक वर्ष ०७३/७४ देखि आव ०८०/८१ मा आइपुग्दा २०१ प्रतिशतले वृद्धि भएको र खुद मुनाफामा ६६० प्रतिशत वृद्धि गरी आव ०८०/८१ मा १८ प्रतिशत नगद लाभांशसमेत गरी कुल ५३.६६ प्रतिशत नगद लाभांश राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकलाई दिएको बताइएको छ ।

● चितवनमा राष्ट्रिय डेरी महोत्सव हुँदै

चितवनमा प्रथम राष्ट्रिय डेरी महोत्सव यही माघ २५ गतेदेखि सञ्चालन हुने भएको छ । जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी सङ्घ र उद्योग सङ्घको संयुक्त आयोजनामा महोत्सव हुन लागेको हो । विदेशमा डेरीका परिकारहरूको महोत्सव हुने गरेको भए पनि नेपालमा पहिलो पटक महोत्सवका रूपमा दुध र दुग्धजन्य वस्तुको वजार प्रवर्द्धनका लागि महोत्सव गर्न लागिएको दुग्ध उत्पादक सहकारी संघका जिल्ला अध्यक्ष किशोर वगालेले जानकारी दिनुभयो । उहाँका अनुसार दुधको बजार राम्रो नभएको र भूक्तानी समयमा नआएको विषयलाई मध्यनजर गरेर महोत्सव आयोजना गरिएको हो । महोत्सवमा ७० व्यापारिक कक्ष (स्टल) रहनेछन् । दुग्ध व्यवसायमा लगानी गर्ने सङ्घ-संस्था, डेरी सम्बन्धी उत्पादन, अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका सङ्घ-संस्थाहरूको सहभागिता रहने उनले जानकारी दिए । माघ २५ देखि २७ गतेसम्म हुने महोत्सव दुधको बजार प्रवर्वद्धन र व्यावसायिकीकरण गर्न सहयोगी बन्ने उनले बताए ।

● सन नेपाल लाइफको सम्पत्ति शुद्धीकरणसम्बन्धी अभिमुखीकरण

सन नेपाल लाइफ इन्स्योरेन्सले कर्पोरेट कार्यालयलगायत देशभरका कार्यालयमा सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारणसम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । कम्पनीले सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण राष्ट्रिय दिवसका अवसरमा उक्त कार्यक्रम गरेको हो । कार्यक्रममा वित्तीय क्रियाकलापमा पारदर्शिता, सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा प्रतिबद्धता भन्ने मूल नारासहित सम्पत्ति शुद्धीकरण र यसले समग्र अर्थतन्त्र तथा बिमा क्षेत्रमा पार्ने प्रभाव र त्यसको न्यूनीकरणका लागि चाल्नुपर्ने कदमबारे जानकारी गराइएको थियो । उक्त कार्यक्रममा कार्यान्वयन अधिकृत रन्जु लम्सालले सो विषयमा प्रस्तुतीकरण गरेकी थिइन् भने कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत राजकुमार अर्यालले यसको महत्व, आवश्यकता र न्यूनीकरणबारे जानकारी गराएका थिए ।

● बिवाइडीले सार्वजनिक गऱ्यो नौ हजार गाडी बोक्ने कार क्यारियर

चीनको नयाँ ऊर्जा गाडी (एनइभी) निर्माण गर्ने कम्पनी बिवाइडीले 'बिवाइडी सेन्झेन' कार क्यारियर सार्वजनिक गरेको छ । यो क्यारियर संसारकै ठूलो रोल-अन/रोल-अफ रहेको बताइएको छ । यस जहाजले एकपटकमा नौ हजार दुई सय गाडी बोक्न सक्छ । यसलाई कम्पनीले दिगो यातायात र अन्तर्राष्ट्रिय विस्तारतर्फको महत्वपूर्ण कदम भएको बताएको छ । कम्पनीका अनुसार उक्त जहाजको हालै निर्माण सम्पन्न भएर पानीमा उतारिएको छ । दुई सय १९ मिटर लामो र ३७.७ मिटर चौडा जहाज एलएनजी डुअल-फ्युल प्रविधि, बिवाइडीका अत्याधुनिक ब्याट्री प्याक र साफ्ट जेनेरेटरद्वारा सञ्चालित छ । यी प्रविधिले बिवाइडी सेन्झेनलाई संसारकै सबैभन्दा वातावरणमैत्री र कुशल कार क्यारियर बनाएको कम्पनीको दाबी छ ।

बिवाइडी सेन्झेनले बिवाइडीको बढ्दो जहाजको समूहमा स्थान पाएको बताइएको छ । यसअघि बिवाइडी एक्स्प्लोलर, बिवाइडी हेफेई र बिवाइडी चांझोउजस्ता जहाजले सातदेखि नौ हजार दुई सय गाडी बोकेर अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा एनइभी आपूर्ति गरेका थिए ।

तत्काल संविधान...

खण्डमा सरकारका पक्षमा सामान्य बहुमतमा पुग्न सक्छ त्यसैले गर्दा विधेयकहरू पारित गर्न राष्ट्रिय सभामा जसपाको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको देखिन्छ ।

संविधान संशोधन गर्न दुवै सदनले दुई तिहाई मतले पारित गर्नुपर्ने सम्वैधानिक व्यवस्था रहेको र कुनै एउटा संसदले दुई तिहाई मतले पारित गरेपनि अर्को सदनले पारित नगरेको खण्डमा त्यो पारित भएको पनि शुन्य अवस्थामै पुग्ने भएकाले संविधान संशोधन गरिहाल्न सक्ने अवस्था देखिँदैन । प्रमुख विपक्षी दल माओवादी केन्द्रले राष्ट्रियसभामा सरकारलाई समर्थन गरेको खण्डमा मात्र संविधान संशोधन हुन सक्छ ।

पछिल्लो समयमा माओवादी केन्द्रसहित अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल, नेकपा एमालेका अध्यक्ष समेत रहेका प्रधानमन्त्री केपी ओली विरूद्ध आक्रामक अभिव्यक्ति दिँदै हिडेका हुनाले माओवादी केन्द्रले संविधान संशोधन गर्न राष्ट्रिय सभामा संविधान संशोधनका लागि समर्थन गर्न सक्ने सम्भावना न्यून रहेको छ ।

पुष्पकमल दाहाल सत्ता गठबन्धनमा रहेको नेपाली कांग्रेसप्रति भन्ने नरम रहेका छन् । दाहालले अहिले सत्ता गठबन्धनलाई तोड्न अनेक प्रयास गरिरहेका र प्रतिनिधिसभामा रहेका विपक्षी दलहरूलाई समेत आफ्नो पक्षमा लिने रणनीतिक उदेश्य लिएर अघि बढेका भएपनि ८ वटा मधेशवादी दलहरूले मोर्चाबन्दी सरकार विरूद्ध नरहेको अभिव्यक्ति दिएपछि दाहाललाई झड्का लागेको छ ।

प्रतिनिधिसभामा रहेका एकीकृत समाजवादी, रास्वपा, राप्रपा र जनमोर्चालाई एकै ठाउँमा उभ्याएर आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्ने उदेश्यले दाहाल अघि बढेका भएपनि उनीहरूसँग सरकार ढाल्ने संख्या नभएकाले गर्दा कांग्रेसप्रति नरम भएको सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ । रास्वपा, राप्रपा सरकारको पक्षमा नजाउन् भनेर दाहाल सहकारी ठगी प्रकरणमा मुछिएका रविका पक्षमा अभिव्यक्ति दिँदै हिडेका र रविलाई सरकारले प्रतिशोध लिएको आरोप समेत सरकारमाथि लगाउँदै आएका छन् ।

यसैबीचमा नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाले वर्तमान सत्ता गठबन्धन २०८४ को निर्वाचनसम्म रहिरहने प्रष्ट पारेपछि दाहाललाई झड्का लागेको छ । देउवाले अहिलेको सत्ता गठबन्धनमा कुनै समस्या नभएको र समस्या भए बैठक बसेर समाधान गर्ने अभिव्यक्ति दिएपछि दाहाललाई छटपटी बढेको हो ।

हैन तपाईंमाथि...

विद्यमान कानुन, ससद नियमावली र अभ्यास बमोजिम निलम्बनको निर्णय गरेको र कसैको दवाव र प्रभावमा नपरेर आफूले निर्णय गरेको बताउँदै भनेका थिए, तपाईमाथि त मुद्दा चलेको होइन र ? त्यसपछि रविले आफ्ना कानुन व्यावसायीले प्रष्ट पार्नु भनेकोमा उनीहरूले मुद्दा चलेको भएपनि धरौटीमा रिहा भएकाले निलम्बन फुकुवा हुनुपर्ने जिकिर गरेका थिए ।

युक्रेनी सेनाको...

राजदूत डा शैल रूपाखेती र नियोग उपप्रमुख सागर फुयाँल लगायतले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेका थिए ।

यस्तै, उद्धारको लागि गैरआवासीय नेपाली संघको तर्फबाट आइसीसी सदस्य चिरन शर्मा, संघको केन्द्रीय कार्यालयका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत राजेन्द्रकुमार राउत र सचिवालयका कर्मचारीले समन्वयन गरेको केसीले बताए ।

यी विषयमा...

संविधानमा केही जलिटलताहरु रहेका छन् । त्यस्ता जटिलताहरू फुकाएर संविधालाई सहज र समयानुकूल बनाउनु आवश्यक रहेको छ ।

देश र जनताको उनतिका लागि संविधानमा निर्धारित केन्द्र, प्रदेशमा प्रत्यक्ष तथा समानुपातिक अनि राष्ट्रियसभामा समेत गरी सांसदको संख्या नै ८ सय ८४ रहेको छ । सभामुख र उपसभामुख नै १६ जना रहेका छन् । प्रदेश प्रमुख नै ७ जना रहेका छन् । केन्द्र र प्रदेशमा गरी झण्डै १०० जना मन्त्री रहेका छन् । जिल्ला समन्वय समिति ७७ वटा रहेका छन् । स्थानीय निकाय नै ७५३ रहेका र स्थानीय निकायका प्रमुख ७ सय ५३ र उपप्रमुख पनि ७५३ नै रहेका छन् ।

हजारौंको संख्यामा वडा अध्यक्ष र वडा सदस्य रहेका छन् । केन्द्र र प्रदेशमा गरी योजना आयोग नै ८ वटा रहेका छन् । ७ प्रदेश भएपनि विभिन्न आयोग रहेकाले ८ प्रदेशको जस्तो चहलपहल रहेको छ । राजनीतिक नियुक्तिका लागि दर्जनौं आयोग पनि रहेका छन् ।

प्रत्यक्ष सुविधा लिने व्यक्तिहरूको संख्या ज्यादै ठुलो भएकाले उनीहरूको सेवा सुविधाका लागि पनि हाम्रो राजस्वले धान्न नसक्ने अवस्था देखिएकोले संविधान संशोधन गरेर स्थानीय निकायको संख्या बढीमा ४०० सांसदहरूको संख्या बढीमा ४०० र उपराष्ट्रपतिलाई राष्ट्रियसभाको अध्यक्ष बनाउने र प्रदेशहरूमा मन्त्रीहरूको संख्या बढीमा ७ राख्ने गरी संविधान संशोधन गर्न आवश्यक रहेको छ । यसैगरी प्रतिनिधिसभामा सांसदको संख्या १ सय ६५ मात्र राख्न उचित हुनेछ ।

यस्तो छ...

बहुमत नरहेकाले गर्दा अध्यादेश स्वीकार गर्न कठिन अवस्था देखिएको छ ।

राष्ट्रियसभामा जम्मा ५९ सदस्यीय संख्या छ, जसमा कांग्रेसका १६, एमालेका १० र लोकतान्त्रिक समाजवादीका १ गरी जम्मा २७ सांसद मात्र रहेको छ । ५९ को बहुमत भनेको ३० हो त्यो संख्या सरकारसँग छैन । राष्ट्रपतिबाट मनोनित ३ सांसद मध्येका नारायण दाहाल राष्ट्रियसभाका अध्यक्ष रहेकाले उनले मत बराबर भएमात्र मतदान गर्न पाउँछन् भन्ने वामदेव गौतम र अन्जन शाक्य मध्येका गौतम र शाक्य एमालेकै भएकाले गर्दा सत्ता पक्षको संख्या २९ पुग्ने निश्चित भएपनि गौतमले मत दिएपनि बहुमत पुग्दैन त्यस्तो स्थितिमा उपेन्द्र यादवको जनता समाजवादी पार्टी निर्णयक रहेको देखिन्छ ।

जनता समाजवादीका राष्ट्रियसभामा ३ सासद रहेका छन् । जनता समाजवादीले सरकारको पक्षमा मत दिएर गौतमको मत आवश्यक पर्दैन तर उपेन्द्र यादवको पार्टीले मत नदिएको खण्डमा राष्ट्रिय सभाबाट अध्यादेश अस्वीकृत हुने निश्चित जस्तै रहेको छ । राष्ट्रिय सभामा विपक्षी दलको संख्या पनि सत्ता गठबन्धनमै हाराहारीमा रहेको छ, जसमा माओवादी माओवादीको १७, एकीकृत समाजवादीको ८ र जनमोर्चाको १ गरी २६ सांसद रहेका छन् विपक्षीका पक्षमा जनता समाजवादी र गौतमले मत दिएमात्र अध्यादेश अस्वीकृत हुनेछ ।

सामाजिक सञ्जाल...

नागरिकको उन्नति र व्यवस्था बलियो बनाउँदै मुलुकको तीव्र विकास गर्नु नै हो । तर, सरकारले ल्याएको विधेयक केही सकारात्मक र नकारात्मक विषयहरू समेत रहेकाले त्यस्ता नकारात्मक विषयहरूलाई संशोधन गरिनु उपर्युक्त हुनेछ । अहिले जनतामा निराशा छाएको छ, यो अहिले नै उब्जिएको समस्या होइन । राजनीतिक दलहरु र सरकार जनताप्रति उत्तरदायी भएको खण्डमा जनताले सरकारको समर्थन गर्न सक्छन् ।

मुलुक भ्रष्टाचारको जालोमा फसेको छ । राजनीतिज्ञहरु नै भष्टाचारमा फसेका छन् । त्यही कारणले जनताले सामाजिक सञ्जाल र सडकमा समेत बोल्न थालेका छन् । सडकमा बोल्न नपाइने र सामाजिक सञ्जालमा लेख्न नपाइने गरी सामाजिक सञ्जाल नियमन गर्ने भन्दै ल्याइएको विधेयकमाथि गहन अध्ययन, छलफल र बहस हुनु आवश्यक रहेको छ ।

प्रिन्ट मिडिया र अनलाइन नियमन गर्ने जिम्मेवारी प्रेस काउन्सिलको हो । प्रेस काउन्सिलले आफ्नो भूमिका निभाई रहेका बेला उसको अधिकार खोस्ने गरी लेखेकै भरमा दण्ड सजाए गर्ने र ठुलो मात्रामा जरिवाना गर्ने गरी विधेयक ल्याइएको हुनाले बाध्य भएर सञ्चारमाध्यमसँग सम्बन्धित भएको नेपाल पत्रकार महासंघ लगायतका अन्य धेरै संघ संस्थाले त्यसको विरोध गरिरहेका हुनाले अब उक्त विधेयकलाई बहसमा लगेर सुधार गरिनु आवश्यक छ । संविधानले नै आफ्नो प्रस्तावनामा पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता भन्ने शब्द उल्लेख गरेको हुनाले प्रिन्ट मिडिया र अनलाइनमा लेखेकै भरमा जेल हाल्ने र ठुलो मात्रामा जरिवाना गर्ने प्रस्ताव तत्काल परिमर्जन गरी प्रेस स्वतन्त्रताका लागि सरकार जिम्मेवार हुनुपर्दछ ।

प्रतिपक्षीको काम...

उनको रणनीतिक उदेश्य रहेको थियो ।

प्रतिपक्षी दलले आफ्नो कर्तव्य र दायित्व बिर्सिएर सरकार ढाल्ने प्रयास गर्दा सरकार आफ्नो बचाउनमै केन्द्रीत हुन सक्छ । अनि जनताका काम कहाँ हुन्छन् त ? पुष्पकमल दाहाल सोँच्नै अबको बाँकी संसदीय कार्यकालमा सत्ताबाट बाहिर बसेर सरकारको गतिविधि नियाल्न चाहान्थे भने उनले बेला बेलामा सरकारको आयुका बारेमा फरक फरक अभिव्यक्ति दिने नै थिएन । पटक पटक उनले यो सरकार धेरै नटिक्ने भन्दै कांग्रेसका बारेमा कुरा उठाउने नै थिएनन ।

दाहाल जसरी भएपनि कांग्रेस एमालेको गठबन्धन तोड्न लागि परेका बेला कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाले अहिलेको सत्ता गठबन्धन २०८४ सम्म रहने संसदमै उद्घोष गरिसकेका हुनाले अध्यक्ष दाहाल भने त्यसलाई पत्याउन तयार रहेका छैनन् । दाहाल कांग्रेससँग नयाँ गठबन्धन बनाएर आफ्नै स्वार्थ पूरा गर्न लागि परेको उनका अभिव्यक्तिबाटै प्रष्ट भएको छ ।

अहिलेसम्मको संसदीय अभ्यास हेर्न हो भने जोसुकैको नेतृत्व र गठबन्धनको सरकार बनेपनि प्रतिपक्षीको भूमिका भनेको सरकारका काम कारबाही हेर्ने भन्दा सरकारलाई सही बाटोमा हिडाउने दायित्व प्रतिपक्षी दलको भएपनि अहिलेसम्म प्रतिपक्षी दलहरु अहिले पनि र यसभन्दा अघि पनि त्यसमा चुक्दै आएका र सरकारमा जाने रणनीतिमै सिमित भएको देखिएको छ ।

हिउँदे...

संसदमा प्रवेश गराउने अनि सरकारलाई जवाफदेही बनाउने र जनताका विषयमा सांसदको अहम् भूमिका रहेको हुन्छ । कतिपय विषयमा सांसदहरूले सत्तापक्षको बचाउ गरेका हुन्छन् भने प्रतिपक्षीहरूले सरकारको आलोचना समेत गरेका हुन्छन् । सरकारलाई खबरदारी गर्ने काम प्रतिपक्षी दलहरुको भएपनि कानुन निर्माणमा सत्ता पक्ष र प्रतिपक्षीबीचमा कुनै विवाद हुनुहुँदैन किन कि दुवै पक्षले जनताको हित नै हेर्नुपर्दछ ।

संसद भनेको लोकतन्त्रको उच्चतह अभ्यास गर्ने थलो भएपनि पछिल्लो समयमा सांसदहरू संसदमा उपस्थित भएर हाजिर गर्दै बाहिरिने गरेका हुनाले संसदको बैठकका लागि कोरम नै पुग्न नसक्ने भएकाले बैठक नै स्थगित गर्नुपर्ने अवस्था यस अघि पनि देखिएको थियो । अहिले संसदमा २० वटा भन्दा बढी विधेयक दर्ता भएका छन् । त्यस्ता महत्वपूर्ण विधेयकहरू माथि छलफल र बहस गरि पारित गर्नुपर्ने विषयमा सांसदहरू गम्भीर भएर लाग्नुपर्ने टड्कारो आवश्यकता देखिएको छ ।

सांसदहरूले दलीय स्वार्थमा लागेकाले सिंगो संसद नै निष्प्रभावी हुन पुगेको जस्तो विगतले देखाएको हुनाले यस पटक त्यस्तो कार्य नहोस् भन्ने कामना गर्नुपर्ने आवश्यकता देखएको छ । कानुन निर्माणलाई नै अहिले पहिला प्राथकिता दिन आवश्यकता रहेको छ ।

सडक दुर्घटनाबाट बचौं र बचाऔं

- जेब्राक्रसिङ, सडक चिन्ह र ट्राफिक नियमहरुको पालना गरौं,
- मोटरसाइकलमा हेलमेट, कारमा सीट बेल्ट लगाउन नबिर्सौं,
- नियमित सवारी साधनको जाँच गरौं,
- मादकपदार्थ सेवन गरेर सवारी नचलाऔं,
- सवारी साधन चलाउँदा मोबाइल प्रयोग नगरौं,
- ट्राफिक व्यवस्थापनमा सहयोग गरौं,
- बालवालिकालाई सडक नियम सिकाऔं र सुरक्षित स्थानमा हिंड्न प्रेरित गरौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

कार्बन व्यापारमा प्रवेश गर्दै निजी ऊर्जा क्षेत्र

पानी र घामबाट विद्युत् उत्पादन गर्दै आएको नेपाली निजी ऊर्जा क्षेत्र अब कार्बन व्यापारमा पनि प्रवेश गर्ने भएको छ । अहिले सरकारी निकाय वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रले लघु जलविद्युत्, बायोग्यास प्लान्टमार्फत सामान्य रूपमा कार्बन व्यापारको लाभ लिँदै आएको छ । अब भने ठुला जलविद्युत् तथा सोलार प्लान्टबाट पनि कार्बन व्यापारको लाभ लिने गरी निजी क्षेत्रले प्रक्रिया अघि बढाएको छ । यसका लागि स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था नेपाल (इप्पान)ले भारतको प्रोक्लाइमसँग सम्झौता गरेको छ । इप्पानका अध्यक्ष गणेश कार्की र प्रोक्लाइमका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) कविनकुमार कंडासामीले शुक्रबार एक कार्यक्रमबिच समझदारीपत्र आदान-प्रदान गरेका हुन् ।

सम्झौताअनुसार प्रोक्लाइमले ग्लोबल कार्बन काउन्सिलबाट नेपाली निजी क्षेत्रका विद्युत् परियोजनालाई 'अन्तर्राष्ट्रिय नवीकरणीय ऊर्जा प्रमाणपत्र' (आइरिक्स) दिलाउन सहजीकरण गर्नेछ । आइरिक्सको प्रमाणपत्र पाएपछि कार्बन व्यापारका लागि योग्य भइन्छ । कार्बन व्यापार गराउन पनि प्रोक्लाइमले नै एजेन्सीका रूपमा काम गर्नेछ ।

अहिले हरितगृह ग्यास उत्सर्जन बढाउने ऊर्जा (कोइला पावर प्लान्ट, डिजेल पावर प्लान्ट, खनिज इन्धन, पेट्रोलियम पदार्थ)को प्रयोग उच्च छ । सोही कारण हरितगृह ग्यास उत्सर्जन घटाउने उद्देश्यले 'कार्बन व्यापार'को अवधारणा बढाइएको हो । यद्यपि, यो छुट्टै खरिद-बिक्री हुने सेवा तथा वस्तु होइन । यसअन्तर्गत कुनै कम्पनी वा देशले निर्धारित सीमाभित्र हरितगृह ग्यास उत्सर्जन गर्नुपर्छ । यदि उनीहरूले सो सीमाभन्दा कम कार्बन उत्सर्जन गरे भने, बाँकी बचत गरिएका उत्सर्जन क्रेडिट बेच्न सक्छन् । यदि सीमाभन्दा बढी उत्सर्जन भएमा अरूसँग उत्सर्जन क्रेडिट किनेर सन्तुलन मिलाउनुपर्छ ।

हरितगृह ग्यास उत्सर्जन बढी गर्ने देश तथा कम्पनीले सीमाभन्दा कम हरितगृह ग्यास उत्सर्जन गरेका देश तथा कम्पनीसँग बचत सीमा खरिद गर्न सक्छन् । बढी हरितगृह ग्यास उत्सर्जन गर्ने कम्पनी तथा देशले हरित वातावरण, स्वच्छ ऊर्जा तथा स्वच्छ ऊर्जा उत्पादनमा सहयोग गर्नुपर्ने अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्था छ । त्यसअन्तर्गत स्वच्छ ऊर्जा उत्पादन गर्दै आएका कम्पनी तथा देशले कार्बन व्यापारको लाभका लागि विभिन्न 'प्लेटफर्म' दाबी पेस गर्न सक्नेछन् ।

छिमेकी मुलुक भारत, बंगलादेशलगायतका मुलुकमा हरितगृह ग्यास उत्सर्जन बढाउने ऊर्जा प्रयोग भइरहेका छन् । त्यहाँ कोइला र डिजेलबाट धेरै विद्युत् उत्पादन हुन्छन् । साथै, वातावरणलाई प्रभाव पार्ने गरी उद्योगहरु पनि अत्यधिक छन् । यसैगरी, हवाईजहाजबाट पनि हरितगृह ग्यास उत्सर्जन बढी हुन्छ । तर, नेपालको अवस्था भने फरक छ । नेपालमा जलविद्युत् उत्पादनका साथै सोलार पावर प्लान्ट पनि बढ्दै छन् । यसरी उत्पादन भएको विद्युत् पूर्णतः स्वच्छ हुन्, जुन विद्युत् भारत र बंगलादेशमा पनि निर्यात भइरहेको छ । यसले हरितगृह ग्यास उत्सर्जनलाई सन्तुलनमा ल्याउन सहयोग गरेको छ । त्यस अवस्थामा हरितगृह ग्यास उत्सर्जन बढी गर्ने देश तथा कम्पनीले नेपालको बचत सीमा खरिद गर्न सक्छन् ।

ग्लोबल कार्बन काउन्सिलबाट अन्तर्राष्ट्रिय नवीकरणीय ऊर्जा प्रमाणपत्र (आइरिक्स) प्राप्त परियोजना मात्रै कार्बन व्यापारका लागि योग्य हुनेछन् । अब पहिलो चरणमा प्रोक्लाइमले नेपाली निजी क्षेत्रको परियोजनालाई ग्लोबल कार्बन काउन्सिलबाट आइरिक्स दिलाउन सहजीकरण गर्नेछ । हाल नेपालमा निजी क्षेत्रका २७ सय मेगावाटका जलविद्युत् परियोजना सञ्चालनमा छन्, त्यसमा पहिलो चरणमा दुई हजार मेगावाटका परियोजनालाई आइरिक्स दिलाउन प्रोक्लाइमले सहयोग गर्नेछ । त्यसपछि सोही कम्पनीले नै कार्बन व्यापारका लागि एजेन्सीका रूपमा काम गर्नेछ । त्यसबापत उसले निश्चित सेवा शुल्क लिनेछ ।

दुई हजार ६ सय मेगावाटका परियोजनाबाट निजी क्षेत्रले बर्सेनि करिब एक अर्बबराबरको कार्बन व्यापार गर्न सक्ने इप्पानका अध्यक्ष गणेश कार्कीले बताए । यो परियोजनाका लागि अतिरिक्त आम्दानी हुने उनको भनाइ छ । प्रोक्लाइमका सिइओ कंडासामीले भारत, भुटान र श्रीलंकाले कार्बन व्यापारबाट फाइदा लिइरहेकाले नेपालले पनि अब यो अवसर सदुपयोग गर्ने बताए ।

सम्पादक/प्रकाशक : देवेन्द्र चुडाल • कार्यालय : बुद्धनगर, काठमाडौं • फोन : ४७९०२९५, मो. : ९८४१२५४८८५ • इमेल : devendrachudal@gmail.com • मुद्रण : सुनगाभा प्रिन्टिङ प्रेस, बागबजार